

МЕДИЈИ У СРБИЈИ

ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ДО РАВНОПРАВНОСТИ

Приручник за новинаре и новинарке

РЕПУБЛИКА
СРБИЈА

ПОВЕРЕНИК ЗА
ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ

РЕПУБЛИКА
СРБИЈА

МЕДИЈИ У СРБИЈИ

ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ДО РАВНОПРАВНОСТИ

Приручник за новинаре и новинарке

ПОВЕРНИК ЗА
ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ

Пројекат кофинансира Европска унија
This project is co-funded by the European Union

Београд, 2012.

УРЕДНИЦА

Косана Бекер

САРАДНИЦЕ

Јасмина Пашић
Татијана Рап
Емила Спасојевић

ИЗДАВАЧ

Повереник за заштиту равноправности

ЗА ИЗДАВАЧА

Проф. др Невена Петрушић

ДИЗАЈН И ПРЕЛОМ

hominidstudio.com

ШТАМПА

JOVŠIĆ PRINTING CENTAR

ТИРАЖ

500

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

316.774:316.647.82(497.11)(035)
659.3/.4:179.1(497.11)(035)
070.11(497.11)(035)

МЕДИЈИ у Србији : од дискриминације до
равноправности : приручник за новинаре и
новинарке / [уредница Косана Бекер ;
сараднице Јасмина Пашић, Татијана Рап,
Емила Спасојевић]. - Београд : Повереник за заштиту
равноправности, 2012 (Београд : Jovšić
printing centar). - 125 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 500. - Стр. 7-8: О пројекту /
Невена Петрушић. - Речник/појмовник: стр. 119-125. -
Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-88851-03-9

а) Масовни медији - Дискриминација - Србија
- Приручници б) Масовни медији - Етика -
Србија - Приручници с) Новинарска етика -
Приручници

COBISS.SR-ID 193918476

Ова публикација је објављена уз помоћ Европске уније.
Садржај ове публикације искључиво је одговорност
аутора и не представља нужно ставове Европске уније.

СВИ ПОЈМОВИ КОЈИ СУ У ТЕКСТУ
УПОТРЕБЉЕНИ У МУШКОМ ГРАМАТИЧКОМ
РОДУ ОБУХВАТАЈУ МУШКИ И ЖЕНСКИ РОД
ЛИЦА НА КОЈА СЕ ОДНОСЕ.

Штампу публикације подржала је Европска унија кроз
Програм за запошљавање и социјалну солидарност -
PROGRESS (2007-2013).

Програм PROGRESS спроводи Европска комисија.
Програм је успостављен ради финансијске подршке у
спровођењу циљева Европске уније у области запошља-
вања, социјалне политике и сфери једнаких могућности,
доприносећи постизању циљева Стратегије Европа
2020 у поменутиим областима.

Седмогодишњи програм намењен је свим заинтере-
сованим актерима који утичу на развој адекватног и
ефективног запошљавања и социјалног законодав-
ства и практичних политика, у државама чланицама
Европске уније, чланицама ЕФТА-ЕЕА, као и државама
кандидатима за чланство у Европској унији и државама
које још увек немају статус кандидата.

За више информација погледајте
интернет презентацију: <http://ec.europa.eu/progress>

Садржај

О ПРОЈЕКТУ 7

РЕЧ ПОВЕРЕНИЦЕ ЗА ЗАШТИТУ РАВНОПРАВНОСТИ 8

ЗАШТО НАМ ЈЕ ПОТРЕБАН ПРИРУЧНИК..... 9

ШТА ЈЕ ДИСКРИМИНАЦИЈА..... 11

Узроци дискриминације 11

Појам дискриминације..... 12

Облици дискриминације 14

Последице дискриминације..... 16

АНКЕТА - ШТА КАЖУ НОВИНАРИ..... 17

ПОВЕРЕНИК ЗА ЗАШТИТУ РАВНОПРАВНОСТИ 19

Надлежности Повереника за заштиту равноправности..... 19

Поступак пред Повереником..... 20

Мишљење и препорука..... 21

НОВИНАРСТВО 21

ЕТИКА НОВИНАРСТВА 24

КОДЕКСИ У НОВИНАРСТВУ 25

ИЗВОДИ ИЗ КОДЕКСА НОВИНАРА СРБИЈЕ..... 26

НОВИНАРСКИ КОДЕКСИ ДРУГИХ ДРЖАВА..... 26

ПРИМЕРИ ДОБРЕ И ЛОШЕ НОВИНАРСКЕ ПРАКСЕ..... 27

ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ

НАЦИОНАЛНЕ ПРИПАДНОСТИ И ЕТНИЧКОГ ПОРЕКЛА 28

ВЕРСКА ДИСКРИМИНАЦИЈА..... 54

ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ СЕКСУАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ..... 60

ДИСКРИМИНАЦИЈА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ..... 76

ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА 88

ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ ПОЛА 100

ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ СТАРОСНОГ ДОБА..... 108

ОПШТЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА НЕДИСКРИМИНАТИВНО МЕДИЈСКО ИЗВЕШТАВАЊЕ 114

РЕЧНИК/ПОЈМОВНИК 118

О ПРОЈЕКТУ

Не постоји ништа што добра новинарска обрада не може да уради. Ништа није испод или изнад њеног домета. Штампa може да претвори лоше принципе у добре, и добре у лоше; може да уништи свако начело и касније да га поново створи; може да спусти анђеле на ниво човека и уздигне људе до анђела. А то може да оствари са било ким за само једну годину, чак и за шест месеци.

Марк Твен, У погледу патриотизма

Овај приручник је резултат активности на пројекту „Више од закона: Промовисање и спровођење антидискриминационог законодавства и равноправности у Србији“, који реализује Повереник за заштиту равноправности, а кофинансиран је из Прогрес програма Европске уније¹. Пројекат се састоји из три основне компоненте: једна је усмерена на повећање капацитета правосуђа у доследном спровођењу антидискриминационог законодавства, друга на јачање капацитета Повереника за заштиту равноправности, док је циљ треће компоненте, у оквиру које је и настао овај приручник, повећање сензибилисаности и ангажованости медија у борби против дискриминације.

Имајући у виду значај и утицај који медији данас имају, Повереник за заштиту равноправности, спровођењем пројектних активности, тежи да повећа разумевање медија о феномену дискриминације, као и о узроцима и последицама ове веома негативне друштвене појаве, о којој се много прича али мало зна. Креирање приручника за медије је само један корак у правцу остваривања овог циља.

Да бисмо живели у толерантном друштву које уважава различитости, потребно је да удружимо снаге у борби против дискриминације и унапређењу равноправности, односно, да заједнички допринесемо подизању свести свих релевантних друштвених актера и целокупне јавности.

Управо из овог разлога, пројекат спроводимо у сарадњи са представницима медија и медијским кућама, Правосудном академијом, надлежним министарствима и другим

¹ PROGRESS Programme <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=327>

релевантним актерима. Заједно можемо брже и лакше да допремо до различитих друштвених група у Србији, да предузмемо активности са циљем подизања свести о постојању дискриминације и ефикасним начинима заштите, што значи да ћемо заједно бити успешнији у борби против дискриминације.

РЕЧ ПОВЕРЕНИЦЕ ЗА ЗАШТИТУ РАВНОПРАВНОСТИ

Живимо у свету у којем медији, више него икада раније, утичу на обликовање и преобликовање друштвене стварности. Због своје информативне, комуникативне и симболичке функције, они су кључни посредници у преношењу вредносних система. Медији су и форум јавне речи, канал преко кога се преносе поруке и, као такви, кључни су актери политичке социјализације и интеркултурног дијалога - отворене размене мишљења између појединаца и друштвених група различите националности, друштвеног порекла, верског и политичког убеђења, животног стила. Захваљујући свом утицају у формирању јавног мњења, медији су у могућности да допринесу изградњи отвореног и толерантног друштва, развијању културе људских права, једнакости, мира и ненасиља, али су они, исто тако, и моћно оруђе за распривање расизма, ксенофобије, хомофобије и других облика мржње, нетрпељивости и нетолеранције према другима и другачијима. Управо је то кључна тачка одговорности медија и медијских посленика.

Да ли је у медијима успостављена јасна граница између права на слободно изношење мишљења и права на слободу од дискриминације? Да ли су медији изградили јасне индикаторе за препознавање говора мржње и нетолеранције? Да ли су у стању да препознају структуралну, институционалну и друге облике дискриминације и маханизме друштвеног, културног и политичког искључивања? Да ли су свесни огромне одговорности када пишу о проблемима који су повезани са мањинама, рањивим и маргинализованим друштвеним групама? Да ли својим програмима и прилозима промовишу културни плурализам и одражавају културно, етничко и језичко богатство друштвене заједнице. Да ли су из медијских садржаја уклоњене предрасуде и стереотипи који генеришу дискриминацију? Да ли је јавност довољно упозната са феноменом дискриминације и опасностима и штетним последицама које изазива?

Приручник који је пред вама може бити од помоћи у проналажењу одговора на ова и многа друга питања која траже свеобухватну анализу и промишљање. Он представља нашу иницијативу и подстицај медијима да преузму свој део одговорности у сузбијању дискриминације и промоцији једнаких могућности. Дубоко привржени слободи изражавања и информисања, уверени смо да медији у Србији могу дати кључни допринос изградњи друштва у којем се националне, етничке, верске, сексуалне и друге мањине не доживљавају као опасност и претња, већ као вредност и богатство. Позивамо и све друге друштвене актере којима је на срцу стабилна и напредна Србија окренута будућности, да кренемо у сусрет друштву у којем ће антидискриминациони закони бити непотребни - да удружено делујемо и људима помогнемо да науче како, тако разнолики по националности, пореклу, култури, вери, политичком убеђењу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, могу живети заједно и хармонично у демократском друштву.

Повереница за заштиту равноправности
др Невена Петрушић

ЗАШТО НАМ ЈЕ ПОТРЕБАН ПРИРУЧНИК

Упркос томе што је Србија усвојила и настоји да поштује највише међународне стандарде у области сузбијања дискриминације и унапређења равноправности, истраживања показују да су готово сви видови дискриминације грађана и грађанки Србије у порасту², и да велики број испитаника показује знатан степен нетолеранције према осетљивим групама. О порасту дискриминације сведоче примери из праксе³, а резултати истраживања јавног мњења⁴ показују да су становници Србије свесни постојања разних облика дискриминације, а да су неки и сами били жртве дискриминације.

С друге стране, медији су важно средство информисања и едукације јавности, као и важан чинилац у формирању ставова и јавног мишљења. Међутим, у свакодневном контакту са штампом, телевизијом, односно, са медијима уопште, закључујемо да су представници медија упознати са појмом дискриминације, али да понекад нису довољно сензибилисани за разликовање блиских појмова попут стереотипа и предрасуда. У трци за правременом и атрактивном вешћу понегде се изгубио онај образовно-сензитиван новинарски језик и стил. Подизање свести о значајној улози коју медији имају у сузбијању дискриминације, циљ је овог приручника. Медији покривају најразличитије догађаје и извештавају о њима. Они говоре о свему – политици, здрављу, економији, бизнису, рату и миру. Пре него што вест изађе у јавност, аутори, уредници или/и власници медија одлучују о томе да ли ће и какав став о конкретној вести бити заузет и презентован. На доношење ових одлука често утичу многи фактори, јер се у обзир морају узети стандарди новинарства, закони о медијима, рокови и друштвене прилике, врло често и формат у којем се вест објављује. Такође, значајну улогу играју и лични ставови аутора, њихове моралне вредности, као и чињеница да од тог посла обезбеђују егзистенцију. Све то доприноси квалитету посла, али и томе да ли се причом, вешћу, емисијом промовише добро или лоше.

Крајем маја 2009. године објављени су резултати истраживања јавног мњења о неједнакости и дискриминацији у Србији⁵ које је спровела агенција Strategic Marketing⁶. Резултати показују да највећи број грађана Србије (скоро 90%) зна шта је дискриминација, као и да је сматра негативном појавом. Иако близу две трећине испитаних грађана сматра да је у Србији дискриминација веома или у приличној мери присутна, грађани углавном нису заинтересовани за боље информисање о проблемима дискриминације и не сматрају да смањење дискриминације треба да буде приоритет државе.

2 Закључак из Истраживања: Медији и дискриминација, април 2012. спроведеног у оквиру пројекта: „Више од закона: Промовисање и спровођење антидискриминационог законодавства и равноправности у Србији“, доступно на <http://www.ravnopravnost.gov.rs/files/Mediji%20i%20diskriminacija%20u%20Srbiji.pdf>

3 Редован годишњи извештај Повереника за заштиту равноправности за 2011. годину, доступан на <http://www.ravnopravnost.gov.rs/lat/izvestaji.php?idKat=16>

4 Јавно мњење о дискриминацији и неједнакости у Србији (УНДП, 2010) <http://www.undp.org.rs/index.cfm?event=public.publicationsDetails&revid=6FBF62D2-9E69-40CE-85C6FD2D140F2539>

5 Ibid.

6 Истраживање је обављено за потребе пројекта *Подришка спровођењу антидискриминационог законодавства и медијације у Србији*, који је реализован у сарадњи Министарства рада и социјалне политике Републике Србије и Програма Уједињених нација за развој, уз финансијску подршку Европске уније

У поновљеном истраживању о ставовима јавног мњења о дискриминацији и неједнакости, које је реализовано годину и шест месеци након основног истраживања, резултати се нису много разликовали, односно, ово истраживање⁷ је потврдило закључке претходног. Прве асоцијације на реч „дискриминација“ биле су изразито негативне: обесправљеност, омаловажавање, неједнакост, одбацивање, мржња, злостављање, изоловање, избегавање, издвајање, малтретирање, насиље, неправда, неравноправност, понижавање, повређивање и угрожавање. Већина асоцијација била је уопштеног карактера, а мањи број се односио и на специфичне групе: националне мањине, жене, Роме, старије, болесне, особе са инвалидитетом и сиромашне.

Неки од података из овог истраживања су: 15 % испитаника сматра да је дискриминација оправдана, а 17% испитаника сматра да дискриминација у нашој земљи није забрањена. Око 40% њих не жели да им комшија буде припадник сексуалне мањине, а исти проценат испитаника мисли да би медији највише могли да утичу на смањење појаве дискриминације, јер су, према мишљењу 35% испитаника, медији одговорни за појаве дискриминације у Србији.

У истраживању⁸ Комитета правника за људска права YUCOM које је спроведено током 2012. године у средњим школама у 10 градова у Србији, испитаници наводе да су Роми убедљиво највише изложени дискриминацији. На другом и трећем месту, у зависности од школе, налазе се припадници ЛБГТ популације или особе са инвалидитетом.

Слични су подаци истраживања и у земљама у региону. Резултати истраживања⁹ о дискриминацији које је 2011. године спровео црногорски ЦЕДЕМ (Центар за демократију и људска права) показују да већина грађана Црне Горе сматра да је дискриминација према Ромима најизраженија, а да су жене под највећом заштитом институција. Истраживање се односило на дискриминацију у односу на Роме, жене, особе хомосексуалне оријентације, припаднике националних мањина, старије и особе са инвалидитетом.

Ако се још мало позабавимо стањем у региону, и резултати истраживања¹⁰ које је спровео Пучки правобранитељ и УНДП у Хрватској показују да је национална и етничка припадност један од најчешћих основа дискриминације. У 2009. години, као најучесталија лична својства/основи дискриминације, истицани су национална припадност, социјално порекло, као и верска припадност и сексуална оријентација. У 2012. години национална и етничка припадност су пали на друго место, а испитаници су као најчешћи основ дискриминације навели социјално порекло и имовинско стање. Потом следе и политичко уверење, сексуална оријентација, верска припадност, пол, итд.

7 Јавно мњење о дискриминацији и неједнакости у Србији УНДП, (2010) <http://www.undp.org.rs/index.cfm?event=public.publicationsDetails&revid=6FBF62D2-9E69-40CE-85C6FD2D140F2539>

8 Истраживање о дискриминацији у образовном систему, Yucom (2012), <http://www.yucum.org.rs/rest.php?tip=vestgalerija&idSek=4&idSubSek=100&id=8&status=drugi>

9 Истраживање дискриминације мањинских народа и маргинализованих друштвених група, ЦЕДЕМ (2011) <http://cedem.me/sr/publikacije/viewdownload/13-publikacije/262-istraivanje-diskriminacije-manjinskih-naroda-i-marginalizovanih-drutevni-grupa-jun-2011.html>

10 Дискриминација: испитивање јавног мњења, Пучки правобранитељ (Омбудсман) Републике Хрватске (2012), http://www.ombudsman.hr/dodaci/Ispitivanje%20javnog%20mnijenja_diskriminacija.pdf

У западној Европи, Роми се сусрећу са дискриминацијом баш као и њихови сународници у источној Европи, показало је истраживање¹¹ Европске уније и Уједињених нација спроведено 2012 године. У Агенцији за фундаментална права Европске уније¹², наводе да Роми у земљама попут Француске, Италије и Шпаније имају исте проблеме као и припадници њиховог народа у Мађарској, Румунији, Словачкој. У истраживању је учествовало више од 22 000 Рома из 11 земаља Европске уније.

Европа је најтолерантније окружење по питању права и положаја ЛГБТ популације, иако је у делу Републике Кипар (тзв. Северни Кипар) сексуални однос између мушкараца кривично дело, што је јединствен случај на европском континенту, наведено је у извештају¹³ Међународне ЛГБТ организације (Ilga) објављеном 2012. године. У извештају се наглашава да неке државе, као што је Русија, забрањују ширење било каквих информација о сексуалним мањинама под изговором да се тако “мањинске групе штите од пропаганде”. У многим земљама слобода окупљања и изражавања се упорно крше тиме што се догађаји које организују сексуалне мањине (парада поноса) забране или их прекину десничарске групе, без интервенције полиције. Извештај¹⁴ под називом „Хомофобија коју подржава држава“ објављен је у мају 2012. године. Треба напоменути да жене још увек нису достигле пуну равноправност са мушкарцима. Европска комисија усвојила је Стратегију¹⁵ за равноправност жена и мушкараца за период 2010-2015. У Стратегији је наведено да се принцип једнаке зараде за мушкарце и жене за рад једнаке вредности брижљиво негује у уговорима ЕУ, али да је, упркос томе, разлика у зарадама жена и мушкараца присутна и даље, просечно 17,8% на штету жена.

ШТА ЈЕ ДИСКРИМИНАЦИЈА

На почетку смо рекли да се у последње време много говори и пише о дискриминацији, али начин на који се овај израз употребљава показује да се о дискриминацији веома мало зна. Дискриминација се користи као синоним за неправду, непристојна и увредљива понашања и повреде разних права. Због тога је важно да се разуме суштина дискриминације, шта дискриминација јесте, као и да се ова појава разграничи од других забрањених понашања.

Узроци дискриминације

Кључни узроци дискриминације су стереотипи и предрасуде које људи имају према одређеним групама људи.

11 The Situation of Roma in 11 EU Member States, Fundamental Rights Agency (2012), (http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/FRA-2012-Roma-at-a-glance_EN.pdf)

12 Ibid.

13 State-sponsored Homophobia, ILGA (2012), http://old.ilga.org/Statehomophobia/ILGA_State_Sponsored_Homophobia_2012.pdf

14 Ibid.

15 Стратегија за равноправност жена и мушкараца 2010-2015, Европска комисија (2009), <http://www.psrzrp.vojvodina.gov.rs/uploads/contpics/Strategija%20EU%20za%20RR.pdf>

Стереотипи су погрешна, претерано упрошћена и најчешће негативна слика о одређеној друштвеној групи, при чему се одређене особине или начин понашања приписују свим припадницима те групе. Дакле, стереотип настаје тако што људе око нас разврставамо у одређене групе, у односу на неко њихово видљиво/препознатљиво својство, као што су: пол, боја коже, национална припадност, верско опредељење и слично. Онда се свим члановима групе приписују иста својства и особине, а након тога се било којој особи, за коју верујемо да припада одређеној групи, приписују исте особине, својства или понашања. Примери стереотипа: сви Роми лепо певају и играју, сви Црногорци су високи, сви Пироћанци су шкрти, сви Немци су педантни и тачни, сви Енглези су хладни и сл.

Предрасуде су врста ставова о појединим друштвеним групама који се не заснивају на познавању и озбиљном промишљању, већ су у питању логички неосновани ставови који одражавају неутемељено и неаргументовано мишљење. Дакле, у питању су ставови за које људи верују да су тачни, иако нису поткрепљени чињеницама ни засновани на аргументима, али је важно указати на опасност када су у питању негативни ставови (или низ ставова) према већини или свим члановима одређене групе. Предрасуде обезвређују одређену друштвену групу, лако се шире и утичу на формирање негативног мишљења и односа према тој групи. Предрасуде најчешће потичу из незнања, васпитања, страха, конформизма, жеље да се одређене друштвене групе задрже у инфериорном положају и др. Примери предрасуда: хомосексуалност је болест, Роми су склони крађама, лезбејке мрзе мушкарце и сл. Није неуобичајено да понашања, ситуације или догађаје који су нам нови и непознати, окарактеришемо као необичне. Међутим, веома нас танка линија дели од тога до уверења да су ова необична понашања некако погрешна, односно, да са онима који се тако понашају нешто није у реду. Тако смо већ стигли у сферу предрасуда, а одатле до дискриминације нас дели још само један корак – да почнемо да се понашамо у складу са својим предрасудама.

Појам дискриминације

Реч ‘дискриминација’ значи *разликовање*, а користи се да означи недозвољено разликовање. Најједноставније речено, то је неједнако поступање према једнакима, али и једнако поступање према неједнакима. Иако се овај израз, као што је већ наведено, често погрешно користи да означи разне неправде и кршења права, треба имати на уму да је дискриминација кршење само једног права – права на равноправност.

Изрази „дискриминација“ и „дискриминаторско поступање“ означавају свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима¹.

Законска дефиниција дискриминације делује прилично компликовано за особе које се не баве правом. Због тога ћемо је појашњавати постепено, како бисмо видели из којих се све елемената састоји, односно, када је једно понашање дискриминаторно. Дискриминација постоји када се према лицу или групи лица *неједнако (неповољније) поступа* због неког њиховог личног својства: *У огласу за посао за радно место ‘административни радник’ наведено је да се траже особе до 35 година. Очигледно је да је у питању посао који може да обавља свако ко је квалификован, без обзира на старосно доба, чиме се дискриминишу особе преко 35 година.*

Дискриминација постоји и ако се према лицу или групи лица *једнако поступа*, али такво поступање *производи различите (неповољније) последице* у односу на то лице, односно групу лица, због неког њиховог личног својства које се није узело у обзир: *Послодавац тражи од запослених који раде на каси да стоје све време. Ово правило је наизглед једнако за све, али има много особа са инвалидитетом, као и старијих особа које не могу да испуне овај услов. Тиме су оне доведене у неповољнији положај, имајући у виду да је у питању посао који може добро да се обавља и уколико запослени седи на столици.*

Без обзира на начин извршења дискриминације, крајњи резултат је исти – једно лице је у *неповољнијем положају* у односу на друга лица, због неког свог *личног својства*.

Важно је знати:

» **Намера:** За постојање дискриминације није важно да ли је дискриминатор имао *намеру* да дискриминише. Често људи нису свесни да је неко њихово понашање дискриминаторно, нпр. *причање вицева о плавушама, ‘Цигама’ и сл.*

» **Како може да се изврши дискриминација:** Дискриминација се може извршити на разне начине. Неком лицу се, због неког његовог личног својства, *усkraђује* неко право које је другима доступно, или му се неко право *ограничава*, а другима се признаје у пуном обиму, или се лице ставља у гори положај тиме што се другим лицима *даје првенство*.

» **Да ли је свако прављење разлике дискриминација:** Није свако прављење разлике аутоматски и дискриминација. Да би прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање, било дискриминација, потребно је да буде *неоправдано*. То значи да има ситуација када је прављење разлике оправдано, нпр. *посебни програм запошљавања за младе, који треба да допринесе већем запошљавању младих особа без радног искуства или посебно означена паркинг места за возила особа са инвалидитетом, која се налазе на местима најближим улазима у објекте и сл.*

» **Лично својство:** Да би неједнак третман било дискриминација, потребно је да се он заснива на *неком личном својству*, односно, према лицу се неједнако поступа само зато и управо зато што је одређене националности, вероисповести, пола, што има инвалидитет и сл. На пример, уколико службеник у општинској управи прими преко реда свог познаника, то понашање није праведно ни професионално, али није дискриминација, јер се неједнак третман не заснива на личном својству. Следећа лична својства су изричито наведена у Закону

о забрани дискриминације: *раса, боја коже, преци, држављанство, национална припадност или етничко порекло, језик, верска или политичка убеђења, пол, родни идентитет, сексуална оријентација, имовно стање, рођење, генетске особености, здравствено стање, инвалидитет, брачни и породични статус, осуђиваност, старосно доба, изглед, чланство у политичким, синдикалним и другим организацијама и друга стварна, односно претпостављена лична својства*. Дакле, листа личних својстава је исцрпна, али није затворена, што значи да основ дискриминације може бити неко лично својство које није наведено. Такође, потребно је појаснити разлику између стварног и претпостављеног личног својства: *стварно лично својство* јесте оно лично својство које заиста постоји, које је део идентитета одређене особе, док је *претпостављено лично својство* оно лично својство које особа нема, али дискриминатор сматра да особа има то лично својство. На пример, ако се презиме неке особе не завршава на “ић”, неко може да претпостави да она није српске националности, па да је због тога дискриминише.

» **Ко може да буде дискриминатор, а ко жртва дискриминације:** Дискриминатор може да буде *свако*, сваки појединац, државни орган, орган локалне самоуправе, правна лица, организације и др. Такође, жртва дискриминације може да буде *свако*, сваки појединац, група људи или правно лице.

Облици дискриминације

Облици дискриминације су непосредна и посредна дискриминација, повреда начела једнаких права и обавеза, позивање на одговорност, удруживање ради вршења дискриминације, говор мржње и узнемиравање и понижавајуће поступање. Иако новинарима сигурно није најважније да знају како се правно назива који облик дискриминације, веома је важно да сви знамо да дискриминација има мноштво облика, да се може извршити на различите начине и да је понекад није лако препознати.

Непосредна (директна) дискриминација постоји ако се према особи неповољније поступа због личног својства, односно, управо је лично својство те особе разлог (узрок) неједнаког поступања: *Власник ресторана не дозволи улаз Ромима; банка прописује да позајмицу по текућем рачуну могу да добију клијенти до 65 година; послодавац објави оглас за посао којим тражи особе одређеног пола, иако се ради о послу који могу да обављају и мушкарци и жене*.

Посредна (индиректна) дискриминација постоји када се на исти начин поступа према особама које су у различитим ситуацијама. Оно што је карактеристично за овај облик дискриминације је да се не препознаје лако, јер се чини да је поступање засновано на начелима једнакости и недискриминације, односно, да је једнако за све. Међутим, када се сагледају последице, види се да једнако поступање ставља особу, због неког њеног личног својства, у неповољнији положај у односу на друге: *Интерним актима послодавца уведено је оцењивање запослених на крају године као услов за напредовање, с тим што се оцењују само запослени који су у претходној години радили дуже од шест месеци. Оваквим правилом се дискриминишу жене које су у току године користиле породилско одсуство дуже од шест месеци*. Треба знати и да постоје ситуације у којима увођење одређених правила и критеријума који важе за све, не представљају дискриминацију. Неће постојати посредна дискриминација уколико је

циљ био законит и уколико су средства која су употребљена за постизање циља примерена и нужна, али се то у сваком појединачном случају анализира.

Поведа начела једнаких права и обавеза је посебан облик дискриминације, који најчешће изазива забуну код грађана јер сматрају да свака неједнакост, односно, било који неједнак третман представља повреду начела равноправности. Међутим, повреда начела једнаких права и обавеза постоји ако се особи, због неког њеног личног својства, неоправдано ускраћују права и слободе или намећу обавезе које се у истој или сличној ситуацији не ускраћују или не намећу другима, ако су циљ или последица предузетих мера неоправдани, као и ако не постоји сразмера између предузетих мера и циља који се овим мерама остварује. На пример, *одлуком локалне самоуправе прописано је да се после закључења брака супружницима исплаћује једнократна новчана помоћ у износу од 100.000 динара ако живе у граду, а супружницима који живе на селу 150.000 динара. Наведено је да је циљ доношења ове одлуке повећање natalитета, што је објективно оправдано јер локална самоуправа може да прописује мере којима се подстиче рађање деце. Међутим, анализа услова под којима се може добити финансијска помоћ показује да је право на добијање ове помоћи неоправдано ускраћено појединим грађанима, и то онима који су склопили ванбрачну заједницу, а такође и да су привилеговани они који живе у сеоским срединама у односу на супружнике из градске средине. Имајући у виду да је циљ одлуке повећање natalитета, постављени услови немају објективно и разумно оправдање. Чињенице да ли је неко у браку или ванбрачној заједници, односно, да ли живи у градској или сеоској средини – нису релевантне у односу на циљ који се желео остварити, а то је повећање natalитета*.

Позивање на одговорност постоји ако се према лицу или групи лица неоправдано поступа лошије него што се поступа или би се поступало према другима, искључиво или углавном због тога што су тражили, односно намеравају да траже заштиту од дискриминације, или због тога што су понудили или намеравају да понуде доказе о дискриминаторском поступању. За овај облик дискриминације често се користи израз *виктимизација*. Овај облик дискриминације је посебно прописан, јер се често дешава да људи који изразе намеру да траже заштиту од дискриминације или је заиста затраже, као и они који сведоче или су спремни да понуде доказе у корист жртве дискриминације, буду изложени дискриминаторном поступању: *Након што је покренула поступак за заштиту од дискриминације, запослена је премештена у празну канцеларију и не добија никакав посао*.

Удруживање ради вршења дискриминације, односно, деловање организација или група које је усмерено на кршење уставом, правилима међународног права и законом зајамчених слобода и права, или на изазивање националне, расне, верске и друге мржње, раздора или нетрпељивости, прописано је као посебан облик дискриминације. На пример, у Србији су то групе људи које врше насиље, шире и распирују мржњу против Рома и других националних мањина, припадника ЛГБТ популације, клерофашистичке организације и сл. Није неопходно да ове групе буду регистроване, довољно је да се појединци удруже и да својим деловањем изазивају расну, верску или другу мржњу, раздор или нетрпељивост.

Говор мржње је забрањен, између осталог и Законом о забрани дискриминације, као посебан облик дискриминације. Изричито је забрањено изражавање идеја,

информација и мишљења којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због њиховог личног својства у јавним гласилима и другим публикацијама, на скуповима и местима доступним јавности, исписивањем и приказивањем порука или симбола, и на други начин. То је врста говора којим се подстиче, оправдава или велича дискриминација на основу расе, етничког порекла, пола, вероисповести, сексуалне оријентације или неког другог личног својства. Говор мржње је у Србији често усмерен на ЛГБТ популацију, као и на одређене националне мањине, најчешће Роме, Албанце и Хрвате. Иако се често особе чије идеје и ставови представљају говор мржње, позивају на слободу говора, треба имати у виду да слобода говора никада не сме да буде изговор за говор мржње. Слобода говора је веома важно људско право, али оно може бити законом ограничено ако је то неопходно да би се заштитила права и углед других и друге важне друштвене вредности. Имајући у виду опасне последице говора мржње, он је забрањен Законом о забрани дискриминације¹⁶ и Законом о јавном информисању¹⁷, а неки најтежи облици говора мржње представљају кривично дело¹⁸.

Узнемиравајуће и понижавајуће поступање је забрањено као посебан облик дискриминације, и то тако што је прописано да је забрањено узнемиравање и понижавајуће поступање које има за циљ, или представља повреду достојанства лица или групе лица на основу њиховог личног својства, а нарочито ако се тиме ствара страх или непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење. Узнемиравању и понижавајућем поступању су, такође, веома често изложени припадници ЛГБТ заједнице, као и поједине националне мањине. Посебан случај узнемиравања је сексуално узнемиравање, а најчешће су жртве овог узнемиравања жене.

Последице дискриминације

Последице дискриминације веома су озбиљне и често несагледиве, али не само за жртве дискриминације, него и за целокупно друштво. Дискриминација доводи до маргинализације, сегрегације и социјалне искључености одређених мањинских група, а то може трајати годинама, преносити се са генерације на генерацију. На пример, иако је у Србији још од 60-их година основно образовање обавезно и бесплатно за све, одређене мањинске групе нису имале (и још увек немају) једнак приступ образовању. Најотезанији приступ образовању имају ромска деца и деца са сметњама у развоју. Уколико дете не иде у школу, оно је у потпуности искључено из вршњачке групе и онемогућено му је да се развија и напредује заједно са својим вршњацима, док је са друге стране, деци широке популације ускраћено упознавање са различитом децом, као и развој у колективу који негује толеранцију, недискриминацију и уважавање различитости. Када деца која нису ишла у школу одрасту, веома им је тешко да нађу посао, јер немају адекватно образовање, знања и вештине које се захтевају на врло компетитивном тржишту рада, посебно у друштвима која су погођена економском кризом. То им онемогућава приступ запослењу, што дирек-

¹⁶ „Сл. гласник РС”, бр. 22/2009

¹⁷ „Сл. гласник РС”, бр. 43/2003, 61/2005, 71/2009, 89/2010 – одлука УС и 41/2011 – одлука УС

¹⁸ Кривични законик, „Сл. гласник РС”, бр. 85/2005, 88/2005 – испр, 107/2005 – испр, 72/2009 и 111/2009

тно доводи до повећаног сиромаштва. Да би обезбедила елементарну социјалну сигурност грађана, држава мора да реагује и обезбеди средства за сиромашне и социјално искључене, што доводи до великих издвајања за разне врсте социјалних помоћи, чиме се у знатној мери оптерећује буџет, друштво постаје све сиромашније, а проблем социјалне искључености се не решава.

Због тога је потребно системски радити на сузбијању дискриминације, на превазилажењу предрасуда и стереотипа, што је дуготрајан и напоран процес у којем сви имамо важну улогу. Имајући у виду да су поједина дискриминаторна понашања и ставови део наше свакодневнице, као и да су многи облици дискриминације дубоко укорени у свест људи и сматрају се прихватљивим, за успешну борбу против дискриминације потребна је не само стриктна примена закона и предузимање посебних мера према оним друштвеним групама које су у неједнаком положају са осталим грађанима, већ и развијање толеранције према националним, етничким, верским, сексуалним и другим мањинама и поштовање и уважавање разлика које међу људима постоје.

АНКЕТА – ШТА КАЖУ НОВИНАРИ

Током августа 2012. године, наменски смо спровели анкету међу новинарима из различитих медија постављајући им следећа питања: шта је дискриминација, који су најчешћи стереотипи и предрасуде који су присутни у Србији, као и да ли је дискриминација у Србији забрањена, односно, да ли се санкционише. Анкету смо спровели у редакцијама које прате друштво, културу и забаву. У анкету су били укључени и штампани и електронски медији са подручја целе Србије, укупно 50 редакција. Анкета је спроведена путем мејла, већина одговора је добијена од новинара из штампаних медија, подједнако дневних и магазинског типа. Од 20 одговора, изабрали смо најрепрезентативније, који нам показују да су новинари углавном упознати са дефиницијом дискриминације:

» *Дискриминација је омаловажавање и ускраћивање права човеку због неких одлика на које он не може (или неће) да утиче а које се тичу његове генетике (боја коже), стања (инавалидитет), али и одређених ставова или припадности, рецимо, цркви;*

» *Дискриминација је неадекватно понашање према особи или групи појединаца на основу неког личног својства које поседују (раса, боја коже, сексуална оријентација) услед чега те особе не могу или на отежан начин остварују своја законом и уставом загарантована права;*

» *Непоштовање Другог у било којем смислу – духовном, телесном, расном, родном, полном, верском, етничком, друштвеном, политичком, сексуалном, статусном, итд.*

» *Дискриминација је свака позиција у којој неко ко је доминантан и одговоран, особито законом овлашћен, особу или групу људи ставља у неравноправан положај, а услед тога што дотична особа или група имају неке посебне карактеристике које доминантна страна не респектује довољно;*

» *Када неко неког без разлога потцењује и малтретира.*

Занимљиво је и гледиште једног новинара који прати културу:

» Дискриминација је најчешће културни рефлекс, производ културног окружења, културних универзалија, а не аутономна мисао о “другој страни” и о њеним разликама. У свакодневици је најчешће изразитија, што су мање суштинске разлике. Но, суштински, цела западна цивилизација је изразито културно арогантна и дискриминишућа према свему што нема дискурс разума, науке, академске мисли. За разлику од појма дискриминације, који је већина новинара прилично добро дефинисала, код стереотипа и предрасуда је уочљиво да их поједини новинари не разликују и/или не препознају. Када смо их питали да наведу најчешће примере стереотипа у Србији, ово су били њихови одговори:

» Хомосексуалци су болесни; Роми су прљави и непожељни;

» Сви Срби су православци, сваки Србин слави крсну славу;

» Католици су у служби ватиканске завере; Свештеници су лопови;

» Наркомани су неизлечиви;

» Жена у браку треба да ћути и да трпи, оkej је да мушкарац понекад удари жену;

» Мушкарац треба да буде главни у кући, жена треба да пере, кува, пегла јер муш-карац не ради женске послове;

» Развод је срамота за жену;

» У Србији верују да су храбра, спортска, биолошки издржљива, историјски витална нација, слободног духа. С друге стране у региону постоје предрасуде да су Срби насилници, поробљивачи, Цигани;

» Шалтерске службенице су нељубазне, лекари подмитљиви, судство корумпирано;

» Ко верује у Бога, тај је затуцан; Ко говори страним језиком, тај сигурно паметно прича;

У медијима су најприсутније предрасуде према ЛГБТ популацији, националним мањинама и особама са инвалидитетом, као и према женама, а оне су базиране на ксенофобији, незнању и нетрпеливостима према свему што је другачије, како је навео један од новинара. Међутим, приметно је и да новинари често греше кад особе са инвалидитетом називају „људи са специјалним или посебним потребама”, када жене називају „припадницама лепшег пола” и сл. Неки од стереотипа, према оцени новинара, су:

» Жена треба да ради, гаји децу и буде срећна што је жива;

» Стари људи ни за шта нису криви чак ни за своје одлуке из младости;

» Роми неће да уче и неће да раде, Кинези су вредни, Срби су лењи...

» Жене не могу да се посвете професији једнако квалитетно као мушкарци;

» Припадници ЛГБТ популације су болесне особе;

» Припадници националних мањина нису особе од поверења у политичким и другим владајућим структурама;

» Особе са инвалидитетом је потребно искључиво помагати и сажалевати;

» Избеглице - расељени и они који су дошли после ратова - су нас упропастили;

» Јевреји (са масонима) још подривају.

На крају, ево и неких од одговора на питање да ли се дискриминација у Србији санкционише:

» Дискриминација се у Србији толерише и веома ретко санкционише;

» Законске регулативе су лоше дефинисане, али се и као такве не примењују. У сферама у којима се примењују, долази неретко до погрешних тумачења који доводе до обрнуте дискриминације, неретко и терора политичке коректности;

» Постоји минимална могућност да се санкционише уколико се дискриминација пријави, а све услед неефикасног и корумпираног правног система. Не пријављује се редовно услед одсуства поверења у поменуте институције система и услед одсуства личне храбрости и испољавања сопствених ставова и борбе за своја права што је последица образовног и васпитног система који не протежира ове особине код појединца;

» Недовољно, јер и сам систем често почива на предрасудама и на избегавању законских или договорених обавеза (запошљавање особа са посебним потребама, квоте о учешћу жена у политици, администрацији, одлучивању – све ово се не поштује);

» Недовољно, више симболично. Да се санкционисало и данас санкционише, многе ствари чији смо сведоци у протеклих четврт века не би се догодиле;

» Кажу да се и то дешава, али у пракси нисам приметила неку драстичнију промену. Мали помаци постоје, што је добро, али овде људе најпре треба научити да нормално комуницирају. Фали нам добро организована едукација.

ПОВЕРЕНИК ЗА ЗАШТИТУ РАВНОПРАВНОСТИ

Повереник за заштиту равноправности је самосталан, независан и специјализован државни орган у чијој је надлежности заштита од дискриминације, као и унапређење заштите равноправности. Установљен је Законом о забрани дискриминације и има широк круг овлашћења која га чине централним државним телом за борбу против свих облика и видова дискриминације. Народна скупштина Републике Србије изабрала је др Невену Петрушић за прву повереницу за заштиту равноправности у мају 2010. године.

Надлежности Повереника за заштиту равноправности

Повереник за заштиту равноправности има широк сет надлежности, што је неопходан предуслов да би се обезбедила ефикасна заштита од дискриминације. Повереник је надлежан да прима и разматра притужбе због дискриминације лица или групе лица које повезује исто лично својство и даје мишљења и препоруке у конкретним случајевима; подносиоцу притужбе пружа информације о његовом праву и могућности покретања судског или другог поступка заштите, односно препоручује поступак мирења; подноси тужбе за заштиту од дискриминације, уз сагласност дискриминисане особе, уколико поступак пред судом по истој ствари није већ покренут или правноснажно окончан; подноси прекршајне пријаве због аката дискриминације прописаних антидискриминационим прописима; подноси годишњи и посебан извештај Народној скупштини о стању у области заштите равноправности; упозорава јавност на најчешће, типичне и тешке случајеве дискриминације; прати спровођење закона и других прописа, иницира доношење или измену прописа ради спровођења и унапређивања заштите од дискриминације и даје мишљење о одредбама нацрта закона и других прописа који се тичу забране дискриминације; успоставља и одржава сарадњу са органима надлежним за остваривање равноправности и заштиту људских права на територији аутономне покрајине и локалне самоуправе; препоручује органима јавне власти и другим лицима мере за остваривање равноправности. Поред поступања по притужбама, веома важан сет надлежности се односи се на

унапређивање заштите равноправности. У оквиру ове делатности, Повереник је овлашћен да упозорава јавност на најчешће, типичне и тешке случајеве дискриминације. У упозорењу јавности се указује на начин вршења дискриминације, извршиоце дискриминације, појединце и групе према којима су извршени најчешћи, типични и тешки облици дискриминације, као и на последице или могуће последице најчешћих, типичних и тешких облика дискриминације. Повереница за заштиту равноправности је неколико пута до сада упозоравала јавност на случајеве дискриминације у разним областима друштвеног живота, најчешће због напада и нетрепељивости према ЛГБТ популацији и Ромима¹⁹.

Такође, Повереник за заштиту равноправности је овлашћен да препоручује органима јавне власти и другим лицима мере за остваривање равноправности. Препоруке за предузимање мера могу бити разноврсне, од тога да се превентивним деловањем спречава и отклања структурална и институционална дискриминација, преко унапређивања деловања институција система у отклањању и спречавању дискриминације, до указивања на потребу предузимања посебних (афирмативних) мера ради постизања пуне равноправности, заштите и напретка лица која се налазе у неједнаком положају у односу на остале грађане²⁰.

Поступак пред Повереником

Поступак пред Повереником покреће се подношењем притужбе, коју може да поднесе свако (физичко, правно лице или група лица) ко сматра да је дискриминисан по било ком основу.

Не постоји прописана форма притужбе²¹, али је важно да притужба садржи довољно података да би се по њој могло поступати – ко је дискриминисан, на који начин је извршена дискриминација и када, које лично својство је основ дискриминације, ко је дискриминатор, а потребно је приложити и доказе (сведоци, исправе и сл.)

По правилу, притужба се подноси у писаној форми, а може се поднети и путем телефакса, електронском поштом или изузетно, усмено на записник. Стручна служба Повереника обезбеђује да се у подношењу притужбе усмено на записник користе тумачи и преводиоци, како би се особама са инвалидитетом и особама које не познају службени језик омогућило подношење притужбе. Притужба мора да буде потписана, а прихватљиво је да се потписана притужба скенира и пошаље електронским путем. Повереник за заштиту равноправности не поступа по анонимним притужбама, а такође не поступа по притужби када је у истој ствари покренут поступак пред судом или је поступак пред судом правноснажно окончан; када је очигледно да нема дискриминације на коју подносилац притужбе указује; када у истој ствари већ поступао,

19 Више о упозорењима јавности на интернет презентацији Повереника за заштиту равноправности, <http://www.ravnopravnost.gov.rs/lat/saopstenjaZaJavnost.php?idKat=6&strana=1>
20 Више о препорукама органима јавне власти и другим лицима на интернет презентацији Повереника за заштиту равноправности, <http://www.ravnopravnost.gov.rs/lat/preporukeOrganimaJavneVlasti.php?idKat=24>
21 Израђен је образац притужбе (као водич за достављање података који су неопходни за вођење поступка), који је доступан у штампаном облику у просторијама Повереника, док је у електронској форми доступан на интернет презентацији Повереника за заштиту равноправности <http://www.ravnopravnost.gov.rs/files/obrazac%20prituzbe%20final%20lat.doc>

а нису поднети нови докази и када је због протекла времена од учињене повреде права немогуће постићи сврху поступања.

Поступак пред Повереником је једноставан и лишен је претераних формалности, а прописано је да се мора окончати у року од 90 дана. Важно је имати у виду да је овај поступак потпуно бесплатан за подносиоце притужби, не плаћају се таксе ни било какве друге накнаде.

Мишљење и препорука

Након спроведеног поступка Повереник за заштиту даје образложено мишљење о томе да ли је у конкретном случају извршена дискриминација. Ако утврди да је извршена дискриминација, Повереник доноси мишљење, заједно са препоруком у којој се наводи шта дискриминатор треба да учини како би отклонио повреду права. У мишљењу се износи став да је понашање конкретног лица (чињење или пропуштање) дискриминаторно, а у препоруци се наводи шта дискриминатор треба да предузме како би се спречило даље дискриминаторно понашање, отклониле последице дискриминације и жртви дискриминације пружио одговарајуће задовољење.

Уколико дискриминатор не поступи по препоруци²², Повереник о томе *обавештава јавност*. Јавност се обавештава тако што се, у једним дневним новинама са националним тиражом и на сајту Повереника за заштиту равноправности, јавно објављује да је одређено лице извршило дискриминацију, у чему се она огледа, шта му је препоручено, као и податак да лице није поступило по препоруци²³.

НОВИНАРСТВО

Европски континент можемо назвати колевком штампе на чијој се територији, кроз векове, одигравала борба за слободу штампе. У XIX веку прави се прва подела на политичку и информативну штампу, док се у XX веку развијају електронски медији – најпре радио, потом телевизија и интернет. Данас су друштвене мреже постале доминантан извор информисања, али је утицај других медија такође веома значајан.

Последњих неколико деценија је интерпретативно новинарство постало доминантан начин изражавања у медијима, иако је ова врста новинарства постојала од када и новинарство постоји. Интерпретирање у новинарству је последица двоструке потребе. С једне стране, публика је све образованија и знатижељнија. Осим што жели да зна – ко, шта, где, када и како, публика жели да сазна и зашто се нешто збило. С друге стране, ангажовано, активно новинарство мора информацију да смести

22 Дискриминатору се оставља рок од 30 дана да поступи по препоруци и отклони повреду права. Уколико дискриминатор не поступи по препоруци у року од 30 дана, Повереник доноси решење којим му изриче меру *опомене* и оставља му нови рок од 30 дана за отклањање повреде права. Уколико у новом року од 30 дана дискриминатор не отклони повреду права, Повереник о томе обавештава јавност.
23 У обавештењу се наводе подаци о дискриминатору: за физичка лица - име и презиме и место пребивалишта, а за правна лица - назив и седиште.

у координате њеног дубљег смисла, да јој да тзв. трећу димензију. Објашњавање узрока одређених догађаја и појава, као и давање дубљег смисла информацијама које медији преносе, понекад доводи до тога да у интерпретирању догађаја неки новинари претерају, па искривљују реалност, вређају, потцењују, умањују значај или су пак склони преувеличавању и сензационализму.

Интерпретативно новинарство се развијало, заједно са развојем масовних средстава комуникације, под утицајем историјских догађаја, углавном кризних, који су значајно утицали на велике промене на светском нивоу. Први светски рат показао је немоћ штампе да у том тренутку, осим чињенице да се рат десио, објасни и зашто се десио. Као последица се јавила потреба да власници и уредници листова шаљу специјално обучене извештаче на места одакле могу да извештавају шта се дешава, али и да дају објашњење зашто се нешто дешава. Бурне године велике светске економске кризе (1929) и периода New Deal-а указале су још драматичније на неопходност да медији, у време када је радио доживљавао експанзију, објасне грађанима шта се и зашто у одређеном тренутку дешава. Тржиште штампе је на такве захтеве пубlike одговорило стварањем нове врсте часописа (тзв. *News magazines*), међу којима су типични примери били: *Reader's Digest* (1922), *Time* (1923) и *Nesweek* (1933). Ови магазини су покушавали да читаоцима понуде детаљније информације о узроцима и разлозима појединих догађаја. То су, у ствари, били зачеци истраживачког новинарства, што значи да се стварају тимови новинара истраживача који су заједнички обрађивали сложене теме²⁴.

Други талас продора интерпретације у штампу уследио је после II светског рата. Током ратних година порасла је свест о огромном утицају пропаганде на медије. Људи постају свесни великог притиска актуелних политичких потреба на начин информисања и квалитет информације. Читалац у том тренутку тражи не само објашњење догађаја, већ и предвиђање даљег тока догађаја. Радио је такође имао велики утицај на стварање колективне свести, нарочито током ратних година када је на неким територијама радио био једини извор информисања о ратним дешавањима. Радио-драма Орсона Велса „Рат светова“ ушла је у историју као пример утицаја медија на јавно мњење. Реализована је 1938. године као директан пренос инвазије Марсоваца на Земљу, урађена тако верно да су многи слушаоци широм Америке подлегли паници, мислећи да се то заиста догађа. Радио је свакако био, а и данас је, једно од важних средстава за стварање трендова, информисање, али и забаву. Захваљујући сателитској технологији, у директном преносу готово цео свет је могао да види слетање човека на Месец (1962), али нажалост и експлозију спејс шатла „Челинџер“ (1986). У сећању нам је и снимак терористичког напада од 11. септембра 2011. године, када су разнете њујоршке ‘куле близнакиње’, симболи америчке моћи. Џулијан Асанж, оснивач Викиликса (*Wikileaks*) који је искористио моћ интернета, пружио је аудиторијуму широм света информације које су класификоване као строге тајне. Годину дана од постављања, на веб-страници се, према тврдњама њених оснивача, могла пронаћи база података са преко 1,2 милиона докумената. Викиликсова открића су изазвала велико занимање, али и контроверзе у светској јавности. Слобода информисања и извори информација добили су нову димензију.

24 Неда Тодоровић, *Интерпретативно и истраживачко новинарство*, Чигоја, Београд, 2002.

У светској модерној историји догодило се много драматичних криза, крвавих ратова, терористичких напада и великих еколошких катастрофа. О свим овим догађајима, захваљујући модерним средствима масовне комуникације, информације су биле доступне готово свима, са врло малом временском разликом у односу на реално време дешавања.

Утицај медија и правовременог и истинитог извештавања је битан фактор у грађанским ратовима, а често и средство „специјалног рата“. Медијски рат на овим просторима је доказ тога. Грађански рат који је крајем XX века довео до распада бивше Југославије, НАТО бомбардовање, пети октобар, хапшење Слободана Милошевића и хашких оптуженика, масовне гробнице на територији Србије, убиство премијера на улицама Београда – само су неки од круцијалних догађаја савремене историје Србије у којој су медији имали веома важну и активну улогу, укључујући и обликовање ставова јавног мњења.

Чак и неформални извори, попут друштвених мрежа Фејсбук и Твитер, постају важни чиниоци информисања, али и покретања историјских догађаја, попут арапског пролећа. На овај начин се помера тежиште моћи информисања, умрежавање постаје кључни фактор, али је могућност контроле информација ограничена, што је с једне стране позитивно, али може довести и до злоупотреба.

Медији су неизбежни у формирању колективне свести и утицаја на јавно мњење. Отуда и велика моћ и одговорност медија у ширењу полуистине, говора мржње, поткрепљивању дискриминације. Након убиства премијера Зорана Ђинђића, током истраге, медији су детаљно анализирани јер је требало, између осталог, установити и да ли је „хушкачки језик“ потпирио атмосферу и довео до фаталног исхода. Да ли је било тако? Са све већим утицајем и усавршавањем медија, неминовно расте и њихова одговорност. Улога новинара јесте да критикује – али не да хушка. Новинар треба да информише – али не сме користити говор мржње. Истина је да се за читаност, слушаност или гледаност данас посеже за разним средствима. Комерцијализација медија довела је до вулгаризације и употребе језика дискриминације. Међутим, не треба заборавити да свака професија има своје норме, начела и кодексе, а новинарство је свакако једна од тих професија. Поред тога што је новинарство професија, оно је истовремено и друштвена институција чија је сврха надзирање свих оних који имају друштвену, економску и политичку моћ. У том смислу, о новинарима се често говори као о „чуварима демократије“.

Новинарство треба да нас извести о догађајима који су се збили, али се данас све више догађаја дешава управо зато да би новинари о њима извештавали. Новинари и медији се надмећу једни са другима како би за себе придобили што већу читалачку, гледалачку или слушачку публику.²⁵ Међутим, сведоци смо да понекад представници медија у тој борби посежу за „недозвољеним“ средствима. Вулгаризми и сленг привлаче пажњу, а то је један од фактора који доводи до дискриминације припадника појединих мањинских група. Припадници ЛГБТ полулације називају се – педерима и лезбејкама, припадници националних мањина – Циганима, Шиптарима и слично,

25 Д. Веричић и др, *Односи с медијима*, Медиа центар и Пристоп, Београд, 2002.

припаднице женског пола – рибама. Чињеница је да ће то привући пажњу, али треба размишљати и о последицама.

ЕТИКА НОВИНАРСТВА

Упоредо са развојем медија, водила се борба за освајање људских слобода и за признавање људских права. Унапређење равноправности и борба против дискриминације постали су постулати људских права. Утицај је извршен и на медије, па је постало неопходно обликовати вест по новим стандардима.

Новинар се мора супроставити онима који крше људска права или се залажу за било коју врсту дискриминације, говор мржње и подстицање насиља. Етика се схвата као лично примењивање одређеног скупа вредности који је појединац слободно усвојио да би остварио циљ који је себи поставио и који сматра исправним. Филозоф Пол Рикер прави разлику између „онога што се сматра исправним“ (етика) и „онога што се намеће као обавезно“ (морал). Професионална етика, схваћена као скуп обавеза који осигурава регулисање одређене праксе, може само да проистиче из морала и представља неку врсту суженог подручја тог морала.

Професионални кодекси и савети за штампу штите оне који се професионално баве информисањем од свих облика притисака или принуде, како би могли да пружају јавности валидне информације и обезбеђују најбољи могућ проток информација у друштву, у складу са основном и суштинском мисијом штампе у либералним режимима.

Декларација о правима и дужностима новинара усвојена је 1971. године у Минхену, а њене потписнице су удружења и федерација новинара земаља које су тада биле чланице Европске економске заједнице: Француска, Савезна Република Немачка, Италија, Белгија, Холандија и Луксембург. Текст Минхенске декларације прокламује дужности које новинари имају према јавности, као и права која омогућавају новинарима да испуне те дужности.

Професионалне норме новинара су слобода изражавања и слобода критиковања, као и одбрана тих права, заштита професионалне независности и професионалног интегритета, поштовање истине у трагању за информацијом и при њеној обради, поштење у погледу средстава која се користе у том трагању, однос поштовања према изворима информација, поштовање према особама које су предмет информација и подједнак третман свих особа елиминацијом свих облика дискриминације.

У Декларацији о начелима понашања новинара²⁶ наведено је да су главне норме новинарске праксе одбрана слободе информисања; поштовање истине због права јавности да ту истину сазна, и то веома брижљивом обрадом информација; поштовањем поверљивих извора, без непоштених метода и исправљањем нетачних информација и поштовање личности, нарочито уважавањем правне заштите од повреде угледа. Декларација је допуњена уредбом из 1964. године којом се упозо-

²⁶ Други светски конгрес федерације новинара у Бордоу, 1954. године

рава да се не сме допустити никаква дискриминација, нарочито не она заснована на раси, полу, сексуалној оријентацији, језику, вери, политичким и другим мишљењима и националном и друштвеном пореклу.²⁷

Комитет министара Савета Европе усвојио је Декларацију о слободи изражавања и информисања 1982. године. Препорука бр. Р (97) 20 Комитета министара СЕ о говору мржње донета је 1997. године, као и препорука бр. Р (97) 21 Комитета министара СЕ о промовисању културе толеранције.

КОДЕКСИ У НОВИНАРСТВУ

Новинар има, у оквиру своје медијске куће, одговорност према публици којој се директно обраћа и према читавој јавности, према својим изворима информација и према особама о којима говори, према професионалним правилима, према руководством редакције које, пак, одговара за рад сваког новинара пред издавачем или пред власником медијске куће и пред оглашивачем чије рекламе објављује. Управо зато, медији би требало да функционишу у складу са кодексима успостављеним у њиховој професији.

У Кодексу новинара Србије²⁸ дефинисани су професионални и етички стандарди којима се доприноси подизању угледа новинарске професије, промовише залагање за слободу мишљења, говора и изражавања, као и независност медија. Новинари који крше начела Кодекса не могу да рачунају на безрезервну подршку новинарских удружења и колега. Медији су дужни да интерес јавности за потпуним, благовременим и истинитим информисањем ставе изнад свих других интереса. У контексту овог Кодекса, интерес јавности подразумева објављивање свих важних информација које су читаоцу/слушаоцу/гледаоцу од помоћи при формирању властитог суда/мишљења о појавама и догађајима” – наведено је у преамбули Кодекса²⁹ новинара Србије чији су аутори представници организација УНС и НУНС.

У Кодексу је наведено да је новинар, пре свега, одговоран својим читаоцима, слушаоцима и гледаоцима. Ту одговорност не сме да подреди интересима других, а посебно интересима издавача, владе и других државних органа. Новинар се мора супротставити свима који крше људска права или се залажу за било коју врсту дискриминације, говор мржње и подстицање насиља. Новинар мора бити свестан опасности од дискриминације коју могу да шире медији и учиниће све да избегне дискриминацију засновану, између осталог, на раси, полу, старости, сексуалном опредељењу, језику, вери, политичком и другом мишљењу, националном или друштвеном пореклу.

²⁷ Проф. др Михаило Бјелица и проф. др Зоран Јефтовић, Историја новинарства, Мегатренд, Београд, 2006. године

²⁸ Кодекс новинара Србије - Упутства и смернице, http://www.mc.rs/upload/documents/PDF/Kodeks_nov-inara_Srbije.pdf

²⁹ Ibid.

ИЗВОДИ ИЗ КОДЕКСА НОВИНАРА СРБИЈЕ

Одговорност новинара

» [...] Новинар се мора супротставити свима који крше људска права или се залажу за било коју врсту дискриминације, говор мржње и подстицање насиља.

» *Новинарска професија неспојива је са ширењем било које врсте: полних, родних, етничких, расних, социјалних или верских стереотипа. Предрасуде које новинари приватно имају, не смеју да буду емитоване/објављене ни у каквом контексту, ни отворено ни прикривено.*

» *Неодопустиво је колоквијално, погрдно и непрецизно називање одређене групе.*

» *У извештајима о кривичним делима, национална, расна, верска, идеолошка и политичка припадност, као и сексуално опредељење, социјални и брачни статус осумњичених или жртава, помиње се само у случају када су опредељења, припадност или статус у непосредној вези с врстом и природом почињеног кривичног дела.*

» Новинар је дужан да поштује и штити права и достојанство деце, жртава злочина, особа са хендикепом и других угрожених група.

Новинарска пажња

» *Новинар мора бити свестан опасности од дискриминације коју могу да шире медији и учиниће све да избегне дискриминацију засновану, између осталог, на раси, полу, старости, сексуалном опредељењу, језику, вери, политичком и другом мишљењу, националном или друштвеном пореклу.*

» *Припадност одређеној етничкој, политичкој, идеолошкој или некој другој групи људи, као и брачно стање, верско опредељење, друштвено порекло, наводи се само у случајевима када је тај податак неопходан за пуно разумевање контекста догађаја о којем се извештава.*

» *Новинари морају да избегавају фразе које имају шовинистичке, сексистичке или на било који други начин дискриминаторне конотације (нпр. „припадник јачег пола“, „припадница лепшег пола“, „црногорска лењост“ и сл.)*

НОВИНАРСКИ КОДЕКСИ ДРУГИХ ДРЖАВА

Аустријски новинарски савет³⁰ објавио је Етички кодекс за новинаре којим је прописано да су лична клеветања, увреде и исмевања у нескладу с новинарском етиком. Паушална сумњичења и паушалне увреде лица или група лица треба у сваком случају избегавати. Недопустива је било каква дискриминација на расним, верским, националним или другим основама, као и омаловажавања или вређања верских учења или признатих црква и верских заједница, које могу да изазову оправдан гнев.

30 Code of Ethics for the Austrian Press, http://ethicnet.uta.fi/austria/code_of_ethics_for_the_austrian_press

Принципи медијске етике³¹ у Грчкој прописују да ће новинар наводити старост, пол, расу, боју коже, веру, податак о томе да ли је особа рођена у браку или не, да ли има физички или ментални недостатак и каквог је брачног стања или сексуалног опредељења, само ако је тај податак заиста битан. Новинар неће писати, нити приређивати материјал којим се подстичу дискриминација, подсмех, прерасуде или мржња по неком од поменутих основа.

Италијанска Повеља о дужностима новинара³² прописује да новинар не сме да подваја људе на основу расе, вере, пола, физичког или менталног стања и политичких ставова. Објављивање података из приватне сфере допуштено је само кад су они битни за јавни интерес, али и тада само под условом да нису дискриминаторни, увредљиви и клеветнички.

Малтешки Етички кодекс³³ наводи да новинари морају бити одбрамбени штит за основна људска права. Стога, они не могу помагати да се у друштву уведе дискриминација заснована на полу, расној и верској припадности и разликама у политичким ставовима. Они увек морају бранити слободу изражавања и поштеност коментара.³⁴

Но, упркос свему, дискриминација у медијима постоји. Медији производе информације за јавност. Они одлучују о чему ће говорити/писати и који ће део приче или догађаја апострофирати. Доносећи одлуке, медији имају моћ да нам догађај представе или причу испричају поштујући људска права или не, и на тај начин они обликују став јавности. Међутим, у томе медији могу и морају да пронађу баланс, посебно зато што није увек лако уклопити вест да буде занимљива, а да су испоштована сва наведена правила.

ПРИМЕРИ ДОБРЕ И ЛОШЕ НОВИНАРСКЕ ПРАКСЕ

У сузбијању дискриминације наши најважнији сарадници и савезници су они који имају моћ да допру до већине грађана. У намери да допринесемо знању новинара и побољшању њихових вештина, тако да имају више могућности да пруже јавности информације које су тачне, поуздане, истините и корисне, али истовремено недискриминаторне, необојене предрасудама и стереотипима, у овом приручнику навешћемо само неке добре и неке лоше примере (не)дискриминаторног писања/говора у медијима. Циљ нам је да, кроз њихову анализу, укажемо на постојање различитих облика дискриминације у медијском деловању, као и да истакнемо примере добре праксе. На крају, циљ нам је и да овим смерницама, заједно са представницима медија, створимо простор у којем би медији представљали важну карик у борби против дискриминације.

31 Greece Code: Principles of Media Ethics, <http://www.rjionline.org/MAS-Codes-Greece-Principles>

32 Italy, Charter of Duties of Journalist, http://ethicnet.uta.fi/italy/charter_of_duties_of_journalists

33 Malta, Code of Journalistic Ethics, http://ethicnet.uta.fi/malta/code_of_journalistic_ethics

34 Етика новинарства, ЦПМ, 2005

ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНЕ ПРИПАДНОСТИ И ЕТНИЧКОГ ПОРЕКЛА

У 2011. години догодио се низ инцидената на националној и верској основи. Разбијена су стакла на Исламском центру у Новом Саду, нападнута џамија у Борчи, исписивани су графити мржње према Мађарима у Новом Саду и Зрењанину, демолиране су просторије мађарског културног центра „Шандор Петефи“ у Новом Саду, на фудбалској утакмици Партизан-Војводина навијачи Партизана су скандирали песму у којој се Хрвати и Мађари називају погрдним, понижавајућим и увредљивим именима, у Борчи су запаљене просторије Грађанске иницијативе Горанаца, антисемитске изјаве естрадних уметника Милоша Бојанића и Маје Николић су емитоване на једној националној комерцијалној телевизији³⁵.

Да ли ће јавност осудити овакве догађаје, какав ће бити однос према починиоцима, да ли ће се предузети мере да се слични догађаји не понављају, зависи у извесној мери и од медијске слике самих догађаја.

Посебно забрињава положај ромске националне мањине у Србији, која је изложена отвореном и распрострањеном говору мржње, као и честим нападима. Повереница за заштиту равноправности је током 2011. године неколико пута упозоравала јавност да ставови и изјаве којима се изазива и подстиче расна мржња и нетрпељивост према припадницима ромске националности представља тежак облик дискриминације на националној основи и позвала представнике државних органа да јасно покажу да неће толерисати мржњу, нетрпељивост, насиље или дискриминацију по било ком основу. Дискриминаторни језик који се користи у медијима за описивање догађаја чији су актери Роми или припадници других мањинских народа, углавном се не санкционише, а често ни не препознаје као дискриминаторан.

Извод из Кодекса новинара Србије

Новинари, понекад и по инерцији, помињу етничку припадност осумњичених починилаца кривичних дела. Према домаћем и међународним етичким кодексима, тај податак објављује се само у случају када је етничка припадност од кључне важности за природу кривичног дела. Ова одредба најчешће се криши у случају припадника ромске националности. Новинари морају да буду свесни да се пљачкама и свирепим убиствима баве припадници свих националности, и да је природа тих кривичних дела најчешће потпунонезависна од етничке припадности починиоца.

С друге стране, етничка припадност жртве такође се помиње само уколико је тај податак пресудан за оно што је жртва доживела. Уколико је, на пример, припадник „Скинхедса“ убио или напао припадника ромске националности, медији су дужни да објаве и податак о идеолошкој припадности осумњиченог, и податак о националној припадности жртве, будући да је то у непосредној вези с кривичним делом.

³⁵ Редован годишњи извештај Повереника за заштиту равноправности за 2011. годину

НАСЛОВ

СРБИ И РОМИ: ЈАБУКА РАЗДОРА

ИЗВОР
ПЕЧАТ

<http://www.pecat.co.rs/2010/06/srbi-i-romi-jabuka-razdora/>

ДАТУМ

16. 6. 2010. године

Како је револт грађана села Јабука настао после убиства младића српске националности медијски упакован као мржња на расној основи?

...Некада сам био Циганин, а сада сам Ром, каква дивна промена у животу мом!
Брана Црнчевић

У панчевачком селу Јабука, када је извесни Ром под надимком Звер измасакурирао седамнаестогодишњег младића српске националности, мештани који су организовали протест, нашли су се опасани са више наоружаних уставобранитеља, од жандармерије до свих других полиција, као да је на помолу обрачун између племена Хути и Тутси. Окупљање испред сеоске школе праћено каменовањем ромских кућа, полиција, Панчевачка управа и сами Роми означили су као ширење расне и националне мржње. Бес грађана села Јабука, према постојећем закону, отишао је предалеко. Градоначелница Панчева и државни секретар у Министарству за људска и мањинска права договорили су се да уследе програми чији је циљ развијање међунационалне толеранције, Марко Караџић затражио је да се под хитно објави листа ухапшених организатора протеста, мештани су названи криминалцима, расистима и фашистима који нападају недужне грађане Србије. Најтоплије поздрављен је гест доставе хране и медицинске помоћи Ромима који из страха не излазе из кућа, за разлику од разуларених Срба који због једног убиства митингују испред сеоске школе, а да при томе не знају ништа о основним начелима демократског алтруизма.

У очи са безнађем

Како год, али да се којим случајем није десио „напад“ на грађане Србије ромске националности у Јабуци, вероватно је да разне НВО и њени гласговорници из државних и локалних самоуправа никада не би погледали у лице безнађа (како се изјаснио Караџић) које је задесило Србију. У целом овом замешатељству нико од представника ромске заједнице није споменуо евентуалну мржњу према Србима српске националности изречене убиством седамнаестогодишњака, нико није упутио извињење већини због крађе споменика дечака на Чукур-чесми који је подигнут као сећање на догађај када је један турски војник убио српског шегрта Саву Петровића, нико није рекао да је у Србији избегнут „словеначки метод“ који је после једног инцидента од стране Рома резултирао оштрим мерама ове чланице ЕУ.

Кад пред кућом мечка заигра

Чини се да је „ромско питање“ постало озбиљан терет Србији, тек кад су земље чла-нице ЕУ почеле да финансирају „пројекте“ НВО сектора али и државних институција, са циљем социјализације и адаптације Рома у српско друштво. Деценијама раније, у време социјалистичке Југославије, то питање је било решено у духу равноправности народа и народности ондашње државе. Садашња власт у Србији на жалост трпи неза-памћене притиске да поново решава „ромско питање“ па се у ту хајку укључила и (не) славна организација „Амнести интернешнел“, глобална нарикача над судбином свих и свакога, а по потреби јавних и тајних светских влада. Засметао им је начин на који су исељени Роми, противправно настањени испод београдске „Газеле“. У међувремену, Србија је формирала и Националне савете, чиме су и Роми добили равноправни статус са осталим мањинама, али то очигледно није довољно хајкачима из Брисела. Да је то тако сведочи и чињеница да су само порески обвезници града Београда платили расељеним Ромима смештај, услове за личну хигијену, струју, грејање, школовање 60 одсто њихове деце... Али, како је овде реч о хистеричном утеривању „ромске проблематике“, смештене у раван изручења ратних злочинаца, прилике говоре да ће Роми добити у Србији статус недодирљиве свете краве, о чему говори и догађај у селу Јабука код Панчева. Овај случај ће тек добити на снази кад такозвана ромска заједница у Србији изађе са саопштењем о каменовању њихових станишта. Огласиће се и Хелсиншки одбор за људска права и сродне јој организације. Али, нико, баш нико из конфедерације „Милосрдног анђела“ не жели да му пред кућом таква мечка заигра. Посебно не, ако је води Ром. А, Србија је управо та, која је, за разлику од поменутих земаља, огрезлих у хипокризији, обичајно, правно и на све друге начине, увек штитила верске и националне мањине. Ту и такву истину не може угрозити ни један инцидент.

Коментар:

Пример дискриминаторног текста, већ од самог наслова, уз непримерено цитирање афоризма песника. Догађај је представљен увредљиво по ромску популацију, а тон који је употребљен у тексту недвосмислено подстиче нетрепеливост према ромској мањи-ни. Виновник убиства је „извесни Ром“, звани Звер који је измасакрирао 17-годишњака српске националности, а читав сукоб је упоређен са „обрачуном између племена Хути и Тутси“, који је Савет безбедности Уједињених нација означио као геноцид. Израз „измасакрирао“ указује на намеру да се читаоцима не дозволи двоумљење. Истицањем надимка и националности учиниоца учвршћују се предрасуде о Ромима као криминалци-ма. Каменовање кућа је названо „наводним нападом“ а реаговање државног секретара Караџића извучено је из контекста и дато му је потпуно ново значење. Изједначити појединачни инцидент са мржњом целе нације и упоредити овај догађај са геноцидом у Руанди, очигледан је израз дискриминаторног става. Такође, алузија да ће Роми у Србији добити статус „недодирљиве свете краве“, као и коментар на „играње мечке коју води Ром“, апсолутно су неприхватљиви. Једностраност у сагледавању чињеница и незаинтересованост за мишљења оних који су учествовали у догађају, указује на унапред заузет став о самом догађају.

НАСЛОВ

УБИСТВО МЛАДИЋА ПОВОД ЕТНИЧКОМ МАЛТРЕТИРАЊУ РОМА

ИЗВОР

Радио Слободна Европа

http://www.slobodnaevropa.org/content/selo_jabuka_romi/2072393.html

ДАТУМ

15. 6. 2010. године

У селу Јабукa код Панчева већ данима траје застрашивање и малтретирање Рома на расној основи. Стотине мештана окупља се свако вече испред основне школе и каменује куће Рома, због убиства Дејана С. старог 17 година. Мештани су препуни беса и огорчења. Роми су се повукли у своје куће и не излазе на улице. Протести су се претворили у ширење расне и националне мржње. Тако је тамошња полиција и градска управа оквалификовала окупљања револтираних мештана. Све је почело након што је у четвртак убијен седамнаестогодишњи Дејан С. За тај злочин осумњичен је његов вршњак ромске националности, који је приведен.

Транскрипт прилога: МЈ: „Синоћ смо били код школе било 500 људи.“ РСЕ: И шта сте захтевали? МЈ: „Нико није ништа захтевао. Да се најуре. Шта би друго. Убили дечка. Џабе га убили. Најмирнији дечкић у селу. Убили га седам пута га ножем избо. Па где то има?“ РСЕ: Просто немогуће је пронаћи, видети Рома овде у Јабуци? МЈ: „Не верујем да ћете да видите, због страха и те напетости,“ каже један мештанин Јабукe.

Потпредседник светског парламента Рома Драгољуб Ацковић, каже за наш програм да се један трагичан догађај не сме претворити у линч против свих Рома [...] И државни секретар Министарства за људска и мањинска права Марко Караџић, рекао је нашем радију, да се хитно морају ухапсити одговорни за организовања протеста због убиства Дејана С. из Јабукe, јер су они те протесте, како каже, претворили у расистички обрачун са Ромима [...]

Роми у Јабуци у страху за своју безбедност, већ три дана не излазе из кућа [...] “Не би требало то да се понови него да се смири. Свако ради свој посао да буде мир и да се нико са никим не дира”, каже један мештанин ромске националности у селу Јабукa.

Коментар:

Текст се односи на исти догађај, само што је у овом тексту показано како се један догађај може и другачије представити. Не наводи се изричито да су у сукоб укључени Срби, већ мештани (имајући у виду да је Јабукa позната као мултиетничко село), интервјуисани су учесници догађаја и пренете су реакције представника надлежних институција. Потребa да се пренесе став свих актера, показатељ је објективног приступа самом догађају. Прилог почиње описом ситуације и истиче националност застрашених становника места, јер је неспорно да је њихова националност разлог за такво понашање према њима. Не сугерише се оправданост или неоправданост таквог понашања. Нема коментара нити епитета, али јасно се види став аутора из завршетка текста „да буде мир и да се нико са никим не дира“. Новинар може да износи свој коментар, али не би требало да доноси суд на основу субјективног става, већ на основу чињеница и проверених сазнања до којих је дошао, уз обавезу поштовања људских права и основних постулата професије којом се бави.

НАСЛОВ

УВОДНИК: САМО СУ ЛОПОВИ РЕВНОСНИ

ИЗВОР

Политика онлајн

<http://www.politika.rs/rubrike/uvodnik/Samo-su-lopovi-revnosni.lt.html>

ДАТУМ

13. 3. 2012. године

[...] Крадљивци ове „робе“ су готово по правилу, отворено треба рећи, ромске националности. Судијска „болећивост“ може да се наслути: огласиће се нека НВО или „фактор“ који штити њихова мањинска права и „прозваће“ судију. Чињеница је да је ова национална мањина, у веома тешкој материјалној ситуацији, да живи у беди, али и да се огромна средства троше на њихову „инклузију“, што им не даје за право да имају попуст пред богињом правде.

Ништа им, дакле, није свето, заређали су, не стају! На мети су олуци, шахтови, цеви, каблови, бисте, споменици, саобраћајни знаци, на удару су мостови, капеле на гробљима, школе, обданишта [...]

Коментар:

Пример врло отворене дискриминације у којем су сви припадници ромске националности означени као „лопови“, а да су то наводно постали јер су „мањина која живи у беди“ и због тога „имају попуст пред богињом правде“. У овом уводнику, новинарској форми у којој се очекује да буде изнет коментар, односно конструктиван став аутора о теми коју обрађује, текст је пример понижавања и вређања ромске популације. Као разлог за крађу, али и као некакво оправдање за то, новинар наводи „тешку материјану ситуацију“ и „живот у беди“ Рома, што имплицира да сви сиромашни Роми свакако краду. Површност и тенденциозност у анализи догађаја, незаинтересованост за његову суштину и на крају, али и најважније, потпуно ирелевантно истицање националности као суштинске чињенице у целом догађају, недвосмислено говори о намери да се читаоцима поручи да су Роми криминалци и крадљивци који се неће зауставити у свом незаконитом деловању јер им „ништа није свето“. Негативно конотирање напора државе и организација цивилног сектора да се положај Рома у држави побољша, крајње је непримерено. Паушално оцењивање да се „огромна“ средства троше на њихову инклузију, без даљег објашњења шта је инклузија, колики су износи и у које сврхе даје, наводи читаоце да поверују да држава помаже криминалце.

НАСЛОВ

ПРЕТУЧЕНИ ВОЗАЧ

И ПУТНИК

ИЗБОР

Вечерње Новости

<http://www.novosti.rs/vesti/beograd.74.html:297613-Pretuceni-vozac-i-putnik>

ДАТУМ

25. 8. 2010. године

Младић ромске националности у среду у центру града пребио возача и путника у аутобусу ГСП

Возача аутобуса Градског саобраћајног предузећа Слободана Живковића (52) и путника О. Д. у среду око 15.30 у Булевару деспота Стефана претукао је младић ромске националности. До инцидента је дошло после судара возила ГСП на линији 32Е и „опел асконе“ у којој је био насилник, а повређени су, после указане прве помоћи превезени у Војномедицинску академију. Полиција је, недуго после инцидента, ухапсила нападача.

Како смо сазнали, аутобус 32Е којим је управљао Живковић, кретао се Булеваром у правцу Трга Републике. Са десне стране била је паркирана „опел аскона“ у којој је био младић ромске националности и покушао да се испаркира. Живковић му је сигнализирало да због гужве не може да га пропусти, што возач „опела“ није испоштовао и када се испаркирао ударио је у предњи део аутобуса [...]

Коментар:

Навођење националне припадности већ у поднаслову („младић ромске националности пребио...“), непримерено и за разумевање текста и опис догађаја релевантно. Није наведено које су националности пребијени возач и путник, јер догађај није ескалирао на националној основи. Суштина је да је текст тако конотиран да се може закључити да су припадници ромске националности насилни, што представља један од стереотипа који се везује за ромску популацију. Аутор текста наводи „како смо сазнали“, али не и сам извор информација. С обзиром да у тексту нису цитирани учесници догађаја, јасно је да са њима није обављен разговор, али интересантно је да се не наводи ни евентуални покушај да се разговара са њима и пренесу виђења сва три учесника догађаја.

НАСЛОВ

ПРЕТУЧЕН ДЕЧАК

РОМСКЕ НАЦИОНАЛНОСТИ

Тројица непознатих младића данас су у Београду напала и лакше повредила ромског дечака на аутобуској станици у Устаничкој улици, преко пута зграде Специјалног суда. Према тврдњама очевидаца, напад се догодио у аутобусу број 31, који је стајао на станици, а нападачи су дечаку псовали мајку и узвикивали „да је Хитлер требало све да их побије“. У помоћ дечаку прискочио је један младић из аутобуса, након чега су се нападачи разбежали.

Убрзо су на лице места стигле полиција и екипа Хитне помоћи, чији су лекари указали помоћ нападнутом дечаку. Нападачи, за које очевици тврде да имају око 20 година, су у бекству. Аутобус је и даље на станици док полиција не обави увиђај.

Коментар:

Пример недискриминаторног текста у којем је у први план, сасвим оправдано, стављена национална припадност претученог дечака, будући да је цео инцидент настао због националне мржње и нетрпељивости. Изјава званичника и реакције нису наведене с обзиром да је вест објављена током увиђаја. У овом примеру новинар се позива на изјаве очевидаца и описује догађај, без додатних коментара.

ИЗВОР

021.инфо - Интернет страна Радија 021, пренео ТАНЈУГ

<http://www.021.rs/Info/Hronika/Pretucen-decak-romske-nacionalnosti.html>

ДАТУМ

27. 5. 2011. године

НАСЛОВ

ДЕДА МРАЗЕ, ДОНЕСИ МИ СОК ОД ЈАГОДЕ

Више од 450 малишана, од којih је најмлађем тек трећа година, овде током зимских дана налази сигурну луку, топли оброк и медицинску помоћ. Најугроженији могу чак и да преспавају...

Милош, Босна, Сонда, Ема, Сунана... Попут својих врешњака и оних који су сталас од ледене, скоро сурове зиме, овде пола брз накратко пронашати у једном од безбедних скривалишта за децу са улица, сајмају новогодишње слове. Већ део пола омање проводи живот и радни по градским улицама, али је само комад тог простора био довољан да им, бар на трен, врати осмех на лице. Када их човек погледа, долажу безбедно, још чудујући оне летњичке посре у очима, док нестрпљиво очекују да из њих Дедо Мраз постоји и понесе им пакетиће. А жене су им нешто него острани.

Прошле године, пред празнике, наши истраживачи су у кућу убицама честитали са својим новогодишњим желима. На једној од њих је писало: „Желим да Дедо Мраз доведе до јагоде“, на другој: „Да бих тако могла да пробам чоколадно млеко“... Тешко је

што нам треба и стално се играмо-прича стидљиво, док нешто млађи Сонда долазе како је у Свратишту са сеестрама већ други пут.

Са Милошем и Мирсадом појављује се да се играм... И, волим да играм. А из Дедо Мрази бих волео да добијем бар неку играчку – прича. А оне му показују омање омање играчке.

И јединственост Мирсаста, каже, мислим је што тако место за нас, малишана са улица, постоји, јер тако бар ако да ће сваког дана добити нешто хране, да ће нешто где да се окупи...

– И, сви су тако добри према малим-детије Мирсаста.

Марко Шејли из Центра за интеграцију младих каже да се на списку Свратишта за децу са улица у Крфској тресуто налази око 450 малишана старијих од пет до 18 година. Најмлађем житићу тек је трећа.

– Током зиме у овом прос-

редном – стужба. Од нас је, заправо, и почела чиста мала прича са децом улица, која је трајала две године пре отварања првог свратишта у граду. Јер, малишани су у почетку били прилично недовољни и требало је времена да их упознамо, да добијемо њихове симпатије – прича Шејли.

Свратиште добило је луку, топли оброк и социјалну помоћ медицинског и стручног особља, а најугроженији малишани могу су чак и да преспавају. Зашто-следи и волонте-

Glas javnosti

25.12.2009

Strana / Page: 12
Reading / Read: 0
Online / Country: SRBIA
Printed / Date: 25.12.2009

2 / 3

ри свакоседамне скупштинске, образовне и културне програме и помоћу деце око административних послова.

– Много је малишана који не могу похајати докучишта, па чак ни административну помоћ. Упркос томе смо им у великој мери успели да им помогнемо у решавању основних административних проблема. Свратиште ради са свим малишанима у великој усаглашености и сарадњи са Драгом Чабовић, социјалним радником.

Др Драго Чабовић
Фотос: Јелена Савић

ПЕСМОМ
ДО ОСМЕХА

У Свратишту за децу у Крфској улици одржава се недељно скупштина малишана. У овом скупштину учествују и деца са улица. У овом скупштину учествују и деца са улица. У овом скупштину учествују и деца са улица.

ИЗВОР
Глас јавности

ДАТУМ
25. 12. 2009. године

Коментар:

Овај прилог је пример коректног новинарског извештавања о хуманитарној акцији, спроведеној у Свратишту за децу улице, где није потенцирано да су деца већином (80%) ромске националности, јер истицање њихове националне припадности није битно за причу. Деца су у прилозима снимљена и интервјуисана, али је њихов идентитет заштићен. Ово је важно нагласити, с обзиром да су фотографија и/или илустрација важан део садржаја и да могу бити дискриминаторне, без обзира на коректно написан текст који та фотографија/илустрација прати.

НАСЛОВ

ИСТОРИЧАР ЈОВАН ПЕИН: ХРВАТИ СУ ПРАВИ ЛЈУДОЖДЕРИ!

Историчар Јован Пеин: Хрвати су прави људождери!

Њихови чувари у Јасеновцу сликали су се са огрлицама од дечјих очију. Боље нека ћуте. Тврди да је Вуковар српски град.

Хрвате сте прозвали као најпримитивнији народ у Европи. - То и јесу. Они су и људождери! Ко би још у 20. веку носио огрлицу од дечјих очију? А тако су се сликали чувари логора у Јасеновцу. Нека ћуте и нек не дирају Дражу.

Они тврде да су четници чинили ратне злочине. - Извикана је прича о ратним злочинима четника. То су биле одмазде, комшијски рат. Нема доказаних четничких ратних злочина.

Коментар:

Текст је пример отворене дискриминације према једном народу који овај историчар изједначава са злочинцима и назива људождерима. С обзиром да је ово форма интервјуа, циљ је да новинар пренесе чињенице и мишљења саговорника о теми о којој пише. Међутим, интервју је и дијалог између новинара и саговорника, па је потребно да новинар има свест о тежини изговорених речи. Новинар, заправо, доминира разговором јер је његово право да поставља питања. Избором питања и потпитања, гради се дијалог. Он може да се сложи или да се не сложи са ставовима интервјуисане особе и да експлицитно то и покаже. Утолико је његова одговорност за објављивање ставова који су акти дискриминације већа.

ИЗВОР

Куир

<http://www.kurir-info.rs/>

jovan-pein-hrvati-su-pravi-ljudozderi-clanak-154980

ДАТУМ

24. 3. 2012. године

НАСЛОВ

**ЦРНОГОРАЦ ЧЛАН ПИНК ПАНТЕРА
ДОБИО У ЈАПАНУ 10 ГОДИНА ЗАТВОРА**

ИЗВОР

Куир

<http://www.kurir-info.rs/crnogorac-clan-pink-pantera-dobio-u-japanu-10-godina-zatvora-clanak-113474>

ДАТУМ

28. 9. 2011. године

НАСЛОВ

**ЦРНОГОРЦИ РАСТУРАЛИ
ДРОГУ ПО НОВОМ САДУ**

ИЗВОР

Блиц онлајн

<http://www.blic.rs/Vesti/Hronika/282810/Crnogorci-rasturali-drogu-po-Novom-Sadu>

ДАТУМ

12. 10. 2011. године

НАСЛОВ

**УХАПШЕНА ЧЕТВОРИЦА ЦРНОГОРАЦА
У АТИНИ ЗБОГ ПРАЊА НОВЦА**

ИЗВОР

Блиц

<http://www.blic.rs/Vesti/Hronika/293048/Uhapsena-cetvorica-Crnogoraca-u-Atini-zbog-pranja-novca>

ДАТУМ

1. 12. 2011. године

НАСЛОВ

**ЦРНОГОРЦИ У ИТАЛИЈИ ОТЕЛИ
ДЕВОЈЧИЦУ ДА ЈЕ УДАЈУ**

ИЗВОР

Вести онлајн

<http://www.vesti-online.com/Vesti/Svet/230201/Crnogorci-u-Italiji-oteli-devojciju-da-je-udaju>

ДАТУМ

6. 1. 2012. године

НАСЛОВ

**ЦРНОГОРЦИ ШВЕРЦОВАЛИ
ОРУЖЈЕ И ДРОГУ У СЛОВЕНИЈИ**

ИЗВОР

Куир

<http://www.kurir-info.rs/crnogorci-svercovali-oruzje-i-drogu-u-sloveniji-clanak-225970>

ДАТУМ

14. 5. 2012. године

НАСЛОВ

ДВОЈИЦА ЦРНОГОРАЦА УХАПШЕНА У СРБИЈИ ПО ПОТЕРНИЦИ ИНТЕРПОЛА

Коментар:

Један од стереотипа присутан у домаћим медијима јесте да су „Црногорци криминалци“ и зато су наведени неки од наслова из којих се види такав став. Овај стереотип, као саставни део новинарског писања/изражавања, највероватније доводи до прихватања таквог става код читалаца/гледалаца, па нема много простора за одговор на суштинско питање: каква је релевантност националне припадности у овим догађајима? А намеће се и питање да ли би хапшење четворице Грка у Атини била вест привлачна за објављивање? Ако се вратимо на релевантност навођења националне припадности у опису одређеног догађаја, можемо само да закључимо да је то последица упрошћеног и сензационалистичког приступа извештавању, као и недостатак свести о друштвеној одговорности.

ИЗВОР

Политика онлајн

<http://www.politika.rs/vesti/najnovije-vesti/Dvojica-Crnogoraca-uhapsena-u-Srbiji-po-poternici-Interpola.lt.html>

ДАТУМ

6. 8. 2012. године

НАСЛОВ

ЂОША: ЦРНОГОРЦИ, МАРШ ИЗ СРБИЈЕ!!!

ИЗВОР

Куир

<http://www.kurir-info.rs/>

dosa-crnogorci-mars-iz-srbije-clanak-49535

ДАТУМ

19. 9. 2010. године

Ђоша: Црногорци, марш из Србије!!!

Смена селектора Радомира Антића много је погодила глумца Богољуба Митића Ђошу! За њу криви не само председника ФСС Томислава Караџића већ све Црногорце у Србији! И поручује им да иду у своју државу и да тамо раде шта им је воља. [...] Много сам бесан и мука ми је више што Црногорци владају Србијом! Дозволили смо да Црногорац смени Србина Антића. Срамота! Нека иду у Црну Гору и нека смењују црногорске тренере, а не српске. Поручио бих свим Караџићима, с Вуком Караџићем на челу, да се врате одакле су дошли! Свако ко не осећа Србију као своју државу, не прихвата српску заставу и српски грб нека оде из Србије и нека они овде буду страни држављани као што смо ми код њих - испричао је у једном даху Ђоша и додао: - Више волим Хрвате него Црногорце. С њима смо бар начисто. Они не крију да нас не воле и то је поштеније. Ови глуме да смо једно, а погледајте шта раде! Ђоша је поткачио и људе из своје бранше који потичу из суседне нам земље. - Колико се сећам, Мима Караџић, Копривица и Андрија Милошевић су снимали рекламу за отцепљење Црне Горе од Србије, па бих и њима поручио да се врате одакле су дошли и нека тамо глуме! - нагласио је Ђоша. Сменом Антића многи су незадовољни, али мало је оних који о томе јавно говоре. Ето, Богољуб је решио да каже шта има.

Коментар:

Овај текст је врло негативан према припадницима црногорског народа („Црногорци владају Србијом“), а нису поштеђени ни Хрвати. У наслову је експлицитно исказан став да Црногорци нису пожељни у Србији, а у тексту је изјава глумца који је поименце навео неколико особа, које немају никакве везе са смењивањем фудбалског селектора, сврставши их у ред „криваца“, само због тога што су Црногорци који живе у Србији, или зато што су снимали спот о црногорској независности. Овакви текстови могу да буду својеврстан позив на непријатељство, посебно након закључка у последњој реченици „да многи тако мисле, али јавно не говоре“. Друштвени прилике у којима се ове речи изговарају и последице које оне могу изазвати, додатно се наглашавају преношењем дискриминаторног говора који новинар подржава својим коментарима.

НАСЛОВ ИСПОД МИРЕ ШИПТАРИ ВИРЕ!

ИЗВОР

Куир

<http://arhiva.kurir-info.rs/arhiva/2007/Septembar/21/index.shtml>

ДАТУМ

21. 9. 2007. године

Глумица Мирјана Карановић, коју је свет заволео као муслиманку у „Грбавици“, у најновијем филму „Мируш“ игра мајку Албанца с Косова

[...] Нема дилеме да је Мира одлучила да настави да хода добро утабаним антисрпским путевима које је изградила улогом муслиманке Есме у босанском филму „Грбавица“, прошлoгодишњем освајачу „Златног медведа“ на фестивалу у Берлину. Та улога јој је донела славу и популарност не само “преко Дрине” већ и у читавој Европи. То јој ни-мало није сметало, напротив, када је приликом доделе награде поносно стајала покрај редитељке Јасмиле Жбанић, док је ова као у трансу тресући се на бини пљувала по Ратку Младићу и Радовану Караџићу [...]

[...] међутим, најновија улога Хаве је стварно превише од ње. Нико од нас није луд да поверује у то да Албанија нема НИЈЕДНУ глумицу, а и ако неким невероватним чудом то јесте тако, зашто продуценти нису, на пример, контактирали Јасмилу Жбанић, потраживши преко ње неку глумицу у Босни? У ствари, можда и јесу. Знајући колико јаке лобије Албанци имају по свету, неће нас зачудити ако „Мируш“ и победи у Копенхагену, као што би сада била потпуно природна ствар да Мирјана Карановић, попут Била Клинтона у Приштини, у Тирани доживи животно признање када јој буду подизали споменик.

Коментар:

Овај отворено дискриминаторски текст, написан у форми коментара, изазвао је и реакцију извршних органа власти. Тадашњи министар културе Војислав Брајовић рекао је да је текст у Куриру насртај на слободу рада и живот Мира Карановић и да узнемирава и припаднике других нација. „Ми вређамо на такав начин део једног народа. Ту се не постиже само напад на личност, на једно неприкосновено признату глумицу, уметницу овога народа, него на цео један други народ. Чиме то ми хоћемо да кажемо да смо део света, део једне културе Европе“ – изјавио је Брајовић. Он се тада zaloжио да на такво писање реагује најшира културна и политичка јавност, односно да је „срамота сваке политичке странке која не буде дигла свој глас“. Новинарски коментар би требало да представља највећу изражајну вредност, којом се објашњава и тумачи одређени догађај. Новинар о догађају треба читаоцима да каже нешто више, да га протумачи и друштвено вреднује. Коментар покреће неко контроверзно питање и од новинара зависи како ће га интерпретирати, односно која ће од тих контроверзних страна бити приказана публици. Зато је овај текст очигледан пример дискриминаторног поступања аутора и уредништва новина, јер цроничним конструкцијама омаловажавају и понижавају истакнуту драмску уметницу, уз акцентовање „антисрпства“, само зато што је одређене успехе остварила у филмовима „неподобних“ кинематографија, а такође је и отворено дискриминаторан према Бошњацима и Албанцима.

ВЕРСКА ДИСКРИМИНАЦИЈА

Верска дискриминација у медијима је присутна према особама које нису припадници већинске вероисповести, а најчешће се уочава према припадницима муслиманске вероисповести. Оно што је забрињавајуће је да се дискриминаторни текстови и ставови, који су само одраз предрасуда, често не санкционишу, већ толеришу.

НАСЛОВ

СРБИЈА НА ПУТУ ИСЛАМА

ИЗВОР

Куир

<http://www.kurir-info.rs/srbija-na-putu-islama-clanak-48527>

ДАТУМ

12. 9. 2010. године

Alahu ekber!

Упамтите добро ове арапске речи, које значе „Бог је највећи“, можда вам ускоро затребају! Ислам је већ сада највећа религија на свету и у великој је експанзији захваљујући изразито високом наталитету код муслимана. Ако се експанзија ислама настави овим темпом, свет ће ускоро бити већински муслимански. На путу до глобалне доминације, некадашње тврђаве хришћанства које Турци нису покорили оружјем пре шест векова падају попут домина [...]. Међу првима на удару је и Србија. Срба и осталих хришћана је све мање, а муслимана (муслиман = онај који се покорава Алаху) све више. По законима природе, они којих је све више захтевају све већа права. Тамо где се овај однос најбрже мења, тамо где муслимани већ сада чине већину - захтеви су све радикалнији. А где су захтеви радикални, јављају се и радикални исламисти, па и фанатици. Џихад није више страна реч. Нити муџахедин [...]

Шта очекује Србију и њен тренутно најзапаљивији део - Рашку област или Санџак? Саговорници Куира сагласни су у оценама да је ово подручје прво на удару и да баш овде радикални исламисти лако прелазе у фанатике [...]

Они долазе: Годишња стопа пораста броја муслимана износи 6,4 %, а хришћана свега 1,45. Процењује се да ће до 2030. године сваки трећи становник планете бити муслиман! По континентима, муслимана има највише у Азији, али је интересно да они тамо нису већина, већ их има око 30 одсто. Прави „муслимански континент“ је Африка, где их има око 60 одсто. У апсолутној су већини у чак 59 држава света [...]

Коментар:

Дискриминаторски текст према припадницима муслиманске вероисповести, којим се шири верска нетрпељивост. Имајући у виду да је аутор свестан друштвено политичког момента, он манипулише својим читаоцима, комбинујући навођење статистичких чињеница са опасним тврдњама. Закључује да предстоји „глобална доминација једне вере“ и да је „Србија на удару“ само на основу чињенице да је једна вероисповест најзаступљенија на свету, чиме се статистички податак претвара у претњу.

НАСЛОВ

ОРТОДОКСНИ ЈЕВРЕЈИ НОСЕ МУТНЕ НАОЧАРИ ДА НЕ БИ ВИДЕЛИ ЖЕНЕ

ИЗВОР

Вести онлајн

<http://www.vesti.rs/Vesti/Ortodoksni-Jevreji-nose-mutne-naoc-ari-da-ne-bi-videli-zene.html>

ДАТУМ

13. 8. 2012. године

Ортодоксни Јевреји смислили су начин како да се одбране од изазова женског тела - носиће замагљене наочари. Направљење су тако да се кроз њих оштро виде само објекти у непосредној близини, док је помоћу прозирне налепнице "замагљено" све остало, укључујући жене које би могли срести у пролазу. Очекујемо да овај производ процвета на муслиманском тржишту на Блиском истоку.

С овим наочарима могу да читају новине, бресе дијаманте, броје новац... али не и да гледају жене.

Наочари су постале хит међу ортодоксним Јеврејима који спроводе полну сегрегацију на јавним местима и у јавном превозу, јер строго забрањују контакт невенчаних мушкараца и жена [...] Наочари се могу набавити за свега неколико долара у верским четвртима Јерусалима. Ту се у исту сврху могу купити и капуљаче за ограничавање видног поља и преносиви паравани којима мушкарци могу да ограде своје седиште у авиону. Тако нема опасности да, против своје воље, угледају изазовно одевене путнице, стјуардесе или глумице на филму који се приказује током лета. Како се мушкарци не би осећали смешно док користе оваква помагала, она се пакују уз поруку да ортодоксни Јевреји могу бити поносни што их носе у јавности и да немају чега да се стиде.

Коментар:

Текст је таблоидан и дискриминише јеврејску заједницу, злоупотребљавајући у тумачењу њихове обичаје и верска осећања. Продубљују се и потврђују постојећи стереотипи о Јеврејима, потенцирајући да „са овим наочарима могу да читају новине, бресе дијаманте, броје новац... али не и да гледају жене“. Ово је још један у низу текстова који, на први поглед, не би узнемирили већину читалаца, а неки би помислили и да је текст забаван. Не користе се грубе и ружне речи, се погрдним именима. Но, управо овакви текстови доприносе стварању дискриминаторних ставова.

ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ СЕКСУАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Упркос извесним позитивним помацима, случајеви насиља и говора мржње према припадницима ЛГБТ популације присутни су у јавности, али и даље нема правовремене реакције надлежних институција и ефикасности у процесуирању ових дела. Повереница за заштиту равноправности је више пута у току 2011. године упозоравала јавност на дискриминацију ЛГБТ заједнице, говор мржње, ксенофобију, и висок степен насиља. Подржала је напоре организатора, апелујући на грађане и органе власти да подрже организацију Параде поноса.

У истраживању „Медији и дискриминација“ новинари су навели да су, што се тиче интересовања и разумевања, на последња три места теме у вези са неравноправношћу сексуалних мањина, жена и мушкараца у старатељству над децом и особа са ХИВ/АИДС.

Извод из Кодекса новинара Србије

Сексуално опредељење спада у домен приватности, а слобода сексуалног опредељења у елементарна људска права. Сексуално опредељење особа о којима се извештава помиње се једино у случају да је тај податак у непосредној вези са темом извештавања. У случају починилаца кривичних дела, податак о сексуалном опредељењу има исти статус као и податак о етничкој или другој припадности осумњиченог или жртве – објављује се само ако је кривично дело директно узроковано сексуалним опредељењем. Најгрубље кршење ове одредбе догодило се крајем 2007, када је осумњичени, иначе познат широј јавности као бисексуалац, наводно убио своју мајку. У то време, забележени су наслови: „Топли брат убио мајку“, „Исповест геј убице“, „Геј монструм“ и слично. Новинари морају да буду свесни да своје ближње убијају и хетеросексуалци, и хомосексуалци, и бисексуалци, и трансексуалци. Чињеница да је у овом случају осумњичени хомосексуалац или бисексуалац није битна за почињено кривично дело и искоришћена је искључиво у циљу „атрактивности“ извештаја и стереотипизације једне групе.

НАСЛОВ МИТРОПОЛИТ АМФИЛОХИЈЕ - КОЛО СМРТИ НА УЛИЦАМА БЕОГРАДА

ИЗВОР

Печат

<http://www.pecat.co.rs/2010/10/mitropolit-amfilohije-kolo-smrti-na-ulicama-beograda/>

ДАТУМ

7. 10. 2010. године

Не скрива ли се иза вербалног тријумфализма и разметљивости јавног наступа „геј парадера“ унутарња мука, очај и јад, клоновски крик због изгубљене моралне и духовне равнотеже, и егзистенцијална несигурност?

Какав је став Православне цркве по питању хомосексуализма?

Хомосексуализам или „мужелоштво“ (старословенска ријеч), библијски назван „содомија“, „содомијски гријех“, за Цркву представља одвајака, па и данас, један од смртних и смртоносних човјекских гријехова. За библијско и црквено самосазнање, и уопште сверегијско сазнање (поред Хришћанства то нарочито важи за Јудејство и Ислам), мужелоштво представља: а) скрнављење и злоупотребу саме људске природе и њених богоданих сила, б) насиље над моралним поретком ствари, в) дубље гледано, оно је свјесни или не-свјесни порив човјеков за самоуништењем.

Благослов уграђен у мушку и женску природу је стварање новог живота, рађањем и множењем и испуњавањем земље и владање њоме (ср. Пост. 1, 28). Гажење тог и таквог устројства људске природе, поништава сам смисао човековог постојања и његовог вечног призивања. „Дрво које плода не рађа, сијече се и у огањ баца“. Да ли може бити јалова љубав – истинска љубав? А таква је управо мужеложничка, геј-лезбијке, која неће и не може наслиједити Царства Божијег, управо зато што је бесплодна и јалова (ср. 1 Кор. 6, 9) [...]

Са горе наведених разлога сматрамо да гејпарадирање улицама Београда и било којим другим улицама, представља насиље и као такво је недопустиво. Отуда, ово нека буде схваћено као апел на првом мјесту самим гејпарадистима да престану већ једном са својом насилном пропагандом, доводећи себе у опасност и изазивајући друге на слично насиље [...]

Како бисте посавјетовали младе људе који су огорчено против одржавања ове манифестације? [...] Међутим, младе људе нико не може да лиши права да на ненасилан и миран начин изразе протест у заштиту своје сопствене слободе и моралног интегритета, као и у име непролазних човјекских вриједности. Занимљиво би било знати: зашто организатори и финансијери ових геј-глумачких представа и позоришних водвиља, то не покушају да ураде и организују у исламским земљама Истока?

Коментар:

Текст је најексплицитнији пример говора мржње. Припадници ЛГБТ популације омаловажавају се изразом „геј парадери“, наслов прејудуцира догађаје, догађај се назива „парадом срама“ и „насиљем које изазива насиље“. У овом тексту посредно се вређају и особе које не могу имати децу. Све ово, упркос томе да је јасно да немају сви једнак став по питању одржавања Параде поноса, као и да то може да се противи учењу цркве/цркава, али и неких других друштвених актера, те да је потребно чути различите ставове. Међутим, треба имати у виду да је слобода говора (и слобода изражавања мишљења) једно од најважнијих људских права, али ово право није апсолутно, већ оно подлеже извесним ограничењима, а свакако је ограничено правима и слободама других људи. Одговорност у овом случају је и на саговорнику који шири говор мржње, али и на новинару и уредништву, који такве изјаве преносе и објављују.

НАСЛОВ

ХИЉАДУ УЧЕСНИКА НА „ПАРАДИ ПОНОСА“

„Парада поноса“ са више од хиљаду учесника прошла је центром Београда без инцидената, до Студентског културног центра.

Непосредно пре шетње, окупљенима у парку Мањеж код СКЦ-а обратили су се министар за људска и мањинска права Светозар Чиплић, шефови делегација ЕУ, СЕ и ОЕБС-а у Србији, али и представници невладиних организација. Они су са бине послали универзалну поруку да се дискриминација било које врсте не сме толерисати. Скуп је отворио шеф делегације ЕУ у Србији Венсан Дежер.

Коментар:

Веома позитиван пример извештавања о догађају који је изазвао контроверзне ставове у јавности. Аутор текста, неутралним односом према самом догађају, главну улогу даје чињеницама. С обзиром да је од пресудног значаја сам догађај, као и друштвено политички контекст у којем се он одиграва, новинарска одговорност је повећана. Текст прате адекватне фотографије која је у складу са објективним тоном извештавања о Паради поноса.

ИЗВОР

Б92 и Танјуг

http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2010&mm=10&d=10&nav_category=12&nav_id=464299

ДАТУМ

10. 10. 2010. године

НАСЛОВ

ПОРАЗ –

КОМЕНТАР ДАНА

Србија јесте велика тајна, јер у другим земљама и заједницама не живе сличне појаве. Укупно историјско памћење не сећа се нације која је због нечијег дупета довела у питање свој национални идентитет. Срби су то урадили у овим догађањима око Параде поноса. Другим речима запишавали су по свом националном идентитету, обележавајући тако територију маргиналицима који би да сачувају личне синекуре од својих ментора, амбасада и фондација. Какав пораз. Фасцинира ме сазнање да је отказивање геј параде створило више тензије у српском национу него рецимо последњи напори великих сила да из наше историје протерају и Лазара и Милоша, сва косовска страдања и неправде па још да у школске уџбенике уместо Косова уселе науку о педерастичности као обавезно штиво. Ако будемо следили тај траг, у генерацијама које буду сазревали за педесет година више ће бити хомосексуалаца него нас.

Коментар:

Аутор коментара на један крајње увредљив и понижавајући начин описује припаднике ЛГБТ популације, окривљујући их за „продају националног идентитета“. Текст је био повод да поједине организације цивилног друштва поднесу кривичне пријаве против аутора.

ИЗБОР

Press

http://www.pressonline.rs/sr/vesti/komentar_dana/story/179387/

ДАТУМ

4. 10. 2011. године

НАСЛОВ

TV PRESSING:

ОВО ЈЕ ТРТИЋ, COME ON!

Расправа о успеху или неуспеху Брејне песме, којом нас је Милан Станковић представљао на Евросонгу, трајаће најмање недељу дана, колико је потребно за исисати све полуважне информације о силама „мрака и хаоса“ које су нас спречиле да поново тријумфално покажемо Европи да нам нема премца када су етнопоп лимунаде у питању[...] Можда, можда, можда... Оно што није можда, већ сигурно јесте да нас је Милан Станковић у нечем прилично обрвао, а то нешто је стајлинг за наступ којим је балканске просторе и балканољубиву песму презентовао као буљашку прџију, у којој се људи облаче са комшијске жице за сушење веша из оближњег тртића [...]

Лично, апсолутно ме не занимају дугогодишње спекулације да ли је овај плавушанко геј или не, да ли му је Рада Манојловић шатрирала рибу или је овај момчић стварно хетеро звер која помодарски глуми дечкоњу [...]

Коментар:

Аутор текста отворено вређа и омаловажава нашег представника на Евросонгу 2010. године. Оцену његовог наступа није мерио квалитетом песме, извођењем, или оценом сценског наступа, него је анализирао нерелевантне аспекте догађаја, укључујући и гардеробу за коју аутор текста претпоставља да је у складу са (претпостављеном) сексуалном оријентацијом извођача. Отворена дискриминација према ЛГБТ популацији изнета је у ставу да је „балканољубиву песму презентовао као буљашку прџију“ и да аутора „не занима да ли је плавушанко геј или хетеро звер“.

ИЗБОР

Press

<http://www.pressonline.rs/sr/vesti/tvPressing/story/119675/Ovo+je+trti8721.html>

ДАТУМ

31. 5. 2010. године

НАСЛОВ СРЕДЊОШКОЛЦИ ПЛЕБИСЦИТАРНО ЗА ГЕЈЕВЕ МЕЂУ ЧЕТИРИ ЗИДА

ИЗВОР

Е-новине

<http://www.e-novine.com/drustvo/68655-Srednjokolci-plebiscitarno-gejeve-meu-etiri-zida.html>

ДАТУМ

27. 7. 2012. године

Средњошколци у Србији, огромна већина од 80 одсто, подржава неки облик дискриминације према ЛГБТ особама, а ставови који преовлађују је да би истополно сексуално опредељење требало задржати „између четири зида“, као и да би нарочито требало сакрити од деце, показује истраживање Комитета правника за људска права - YUCOM

[...] Истраживање је показало да су међу средњошколцима у Србији најмање пожељни пријатељи припадници ЛГБТ популације, Албанци и муслимани, док је по девет одсто анкетираних казало да се не би дружило са Хрватима и Ромима. За „дружење са свима“ опредељено 30 одсто средњошколаца, што значи да 70 одсто изричито не жели да се дружи са бар једном мањинском групом, а стиче се утисак да су девојке толерантније од момака. Скоро 20 одсто испитаника не препознаје дискриминацију и сматра да је ниска платежна способност један од њених облика, резултат је истраживања YUCOM-а спроведеног у школама у 10 градова у Србији. Према виђењу испитаника, Роми су убедљиво највише изложени дискриминацији, друго и треће место, зависно од школе, заузимају припадници ЛГБТ популације и особе с инвалидитетом. Анкетирани су као дискриминисане препознали и социјално угрожене, сиромашне, „пуначке“, људи са села, заражене вирусом ХИВ-а, повучене, професоре, старе и другачије одевене.

Коментар:

Фотографија која прати текст је добро одабрана, симболично прати резултате истраживања. Коректно и јасно пренети резултати истраживања, али су овакви текстови генерално непотпуни, јер само навођење резултата, без упоређивања са другим земљама или са претходним резултатима из Србије, као и без објашњавања резултата у одређеном контексту – не значе много за разумевање проблематике у вези са дискриминацијом. Такође, наслов текста је помало сензационалистички, јер иако новинарство тражи да наслов буде нешто што ће читаоцима привући пажњу, у овом случају изгледа као да СВИ средњошколци (плебисцитарно изјашњавање) деле негативан став према хомосексуалцима.

НАСЛОВ

УЧЕСНИК „ВЕЛИКОГ БРАТА“

УБИО МАЈКУ

Беживотно тело Розалије Грегуш-Скенџић (48) нађено је у суботу ујутру, у раним јутарњим часовима, у Банатском Вишњићеву које припада општини Житиште, саопштено је из Полицијске управе у Зрењанину. Тело Розалије пронађено је у њеној кући, у којој је живела са својим сином Анталом Скенџићем (20). Полицијски службеници су, након извршеног увиђаја на лицу места, а због постојања основане сумње да је извршио кривично дело убиства, лишили слободе Антала и одредили му меру задржавања до 48 сати.

[...] Антал Скенџић је широј јавности познат као учесник генералне пробе „Великог брата“, у којој је јавно признао да је бисексуалац због чега је добио и надимак Велики топли брат. Наиме, Антал је приликом упознавања са осталим становницима куће, признао да је бисексуалац и тако узбуркао страсти у целој Србији [...] Ова његова изјава значајно је допринела да најмлађи учесник Великог брата, тада деветнаестогодишњи Антал, буде гласовима гледалаца избачен из куће [...] Када је избачен од новинара је добијао мноштво питања на ову тему, па и како његова породица реагује на његову сексуалност. - Моја породица ме добро познаје и ништа ново о мени нису сазнали у „Великом брату“, па ни то да сам искрен и непосредан. Здрава сам особа управо зато што знам ко сам - рекао је тада Скенџић.

Коментар:

Иако је повод за текст убиство, акценат је стављен на осумњиченог, односно, на његову сексуалну оријентацију. У тексту се даље наводи (подсећа) да је његова сексуална оријентација „узбуркала страсти у целој Србији“, као и да је из тог разлога избачен из куће у емисији Велики брат. Такође, иако не експлицитно, сексуална оријентација се доводи у везу са односима у породици, а са почетка текста знамо да се догодила трагедија.

ИЗВОР

Глас јавности

<http://www.glas-javnosti.rs/clanak/glas-javnosti-05-11-2007/ucesnik-velikog-brata-ubio-majku>

ДАТУМ

5. 11. 2007. године

НАСЛОВ

ДАРА ПЕВАЛА

У ГЕЈ КЛУБУ!

Пробила лед! Неустрашива Дара Бубамара протеклих дана је доказала не само да се залаже за права ЛГБТ популације већ и да се с хомосексуалцима дружи, бар на сцени, будући да је запевала у најпознатијем геј клубу у Београду!

[...] Певачица је у друштву пријатеља у петак нешто после 23 часа дошла у клуб (чије име из безбедносних разлога не објављујемо), где ју је фоторепортер „Ало!“ и усликао, а она се није бунила, напротив, била је веома расположена. [...] Било је супер! Ја сам естрадни уметник, певам свим људима који ме воле, небитно како су сексуално опредељени. То је све моја публика - изјавила је Дара за „Ало!“ и открила да геј популација највише воли да слуша песме које су је прославили.

Севе певала гејевима у Белгији! [...] Дара Бубамара није једина балканска певачица која је наступала пред хомосексуалцима - пре ње то је учинила Северина Вучковић, али у Белгији. За разлику од њих две, Наташа Беквалац ипак није имала петљу да пева у геј локалу, па је одустала од тезге у клубу „Апартман“ иако је њено гостовање код геј популације која се тамо окупља било најављено у децембру прошле године.

Коментар:

Ово је таблоидни приступ, са сензационалистичким насловом. Иако се ЛГБТ популација не вређа, односно, у тексту нема отвореног показивања нетрепеливости, сам начин на који се извештава о овом догађају није примерен, јер се геј барови означавају као небезбедна места у којима је потребна додатна храброст за наступање. Занимљиво је и да се аутор текста диви певачици која је одржала концерт у једном геј клубу, чије име не наводи из „безбедносних разлога“, а на крају текста наводи име другог геј клуба.

ИЗВОР

АЛО

http://www.alo.rs/ljudi/47887/Dara_pevala_u_gej_klubu

ДАТУМ

2. 4. 2012. године

НАСЛОВ

КАРЛЕУШИНА ЛЕКЦИЈА

ДЕСНИЧАРИМА

Јелена Карлеуша естрадна певачица, скандал мајстор, која је направила каријеру усред за естраду златних 90-их, узбуркала је јавност у Србији својом колумном у листу Курир. Она је јавно подржала Параду поноса у Београду и сасула много тога у лице патријархалној, лицемерној Србији не штедећи ни своје најближе, назвавши свог мачо супруга типичном Србендом [...]

„Зашто је то дигло толику прашину? Па, управо зато што се није очекивало да та врста тако отвореног супродстављања тим патријархалним културним обрасцима дође из таквог окружења као што је Карлеушино, па још при томе из једног таблоида који, као и сви наши политички таблоиди, углавном заступа десно конзервативно стајалиште. И та њена колумна долази до једног профила публике до којег не долази нешто што би рекао неко попут мене или, не дај боже, написао [...] а која је негде по неком аутоматизму склона да прихвати предрасуде које је понела од куће, са улице, из школе... а међу којима су и ксенофобија и верска затуцаност, па и хомофобија [...]”, каже Теофил Панчић. Мајда Пуача активисткиња београдског Гвир-а каже да је њена заслуга „што је она неким скроз простим речником, псовкама успела да уради нешто што политичари и активисти и цела јавност није успела да уради све ово време уочи Параде поноса“ [...]

Коментар:

Пример текста који се бави анализом феномена друштвеног ангажовања јавних личности и утицаја њихових ставова на јавно мњење. Конкретно, колико много једна естрадна личност, уколико се заинтересује и заложи за тему као што је дискриминација ЛГБТ популације, може допринети рушењу предрасуда и мењању културних образаца.

ИЗВОР

Радио Слободна Европа

http://www.slobodnaevropa.org/content/jelena_karleusa_kolumna/2200757.html

ДАТУМ

25. 10. 2010. године

НАСЛОВ

ЛГБТ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

ТРАЖЕ САСТАНАК СА

ПРЕДСЕДНИКОМ

Геј лезбејски инфо центар послао је јуче молбу председнику Србије Томиславу Николићу да прими делегацију ЛГБТ активиста и упозна се са њиховим радом и проблемима ЛГБТ заједнице у Србији.

ИЗВОР

ДАНАС

http://www.danas.rs/danasrs/drustvo/lgbt_organizacije_traze_sastanak_sa_predsednikom.55.html?news_id=245416

ДАТУМ

6. 8. 2012. године

НАСЛОВ ГЕЈЕВИ НАВАЛИЛИ КОД НИКОЛИЋА!

Делегација организационог одбора „Београд прајда 2012“ посетила је јуче Председништво Србије, а жељу да разговара с председником Томиславом Николићем исказала је и конкурентска организација Геј-лезбијски инфо центар, па се може рећи да је Андрићев венац на пречац постао најтраженија адреса за организације које се баве заштитом права ЛГБТ популације.

Коментар:

Пример како су две дневне новине, са потпуно различитом уређивачком политиком, коментарисале исти догађај. У првом примеру дословно је пренето саопштење, док се у другом, већ од наслова који завршава узвичником, показује негативан став према ЛГБТ популацији.

ИЗВОР

АЛО

[http://www.ало.рс/политика/52325/
Гејеви_навалили_код_Николица](http://www.ало.рс/политика/52325/Гејеви_навалили_код_Николица)

ДАТУМ

7. 8. 2012. године

ДИСКРИМИНАЦИЈА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

Последњих година побољшан је положај особа са инвалидитетом усвајањем закона који се односе на забрану дискриминације и остваривање права особа са инвалидитетом, али је ова категорија и даље у много лошијем положају у односу на остале грађане. Дискриминација особа са инвалидитетом, посредна и непосредна, постоји у свим сферама друштвеног и приватног живота, а најизраженија је у области запошљавања, образовања, приступа објектима и услугама и у области становања. Међу особама са инвалидитетом постоји висок степен незапослености, низак степен образовања, сиромаштво, политичка незаступљеност, насиље којем су послебно изложене жене са инвалидитетом, отежан приступ јавним објектима, површинама и услугама.

У медијима постоје бројни извештаји који се односе на особе са инвалидитетом и њихов положај у друштву. Анализа текстова показује да код праћења положаја овог дела популације у медијима не постоји (или је мала) отворена дискриминација, али аутори текстова и уредници често из незнања дискриминишу особе са инвалидитетом.

НАСЛОВ

НИШЛИЈКА ИНВАЛИД РОДИЛА СИНА

ИЗВОР

Вечерње новости

<http://www.novosti.rs/vesti/srbija.73.html:377376-Nisljka-invalid-rodila-sina>

ДАТУМ

27. 4. 2012. године

Драгана Родић (33), тежак инвалид у колицима, донела на свет дечака Михајла, тешког 3.452 грама и дугог 52 центиметра. Прошле године успела да скочи падобраном са висине од 3.000 метара.

Драгана је у инвалидским колицима остала 1999. године после тешке саобраћајне несреће, на путу између Ниша и Лесковца. Лекари су се борили за њен живот на Бањици и у Нишу, и спасли су је. Међутим, остала је инвалид и тада је почела њена потрага за леком. Драгана је тада постала прва особа са простора бивше Југославије која се подвргла трансплантацији матичних ћелија у повређени део кичмене мождине, доносећи у Ниш из других светских здравствених центара информације о регенеративној медицини.

После Пекинга, провела је неко време на рехабилитацији у Нишкој Бањи, а затим је основала Фондацију „Драгана Родић“ и Инфо центар за матичне ћелије у Србији. Њено удружење прво је са Балкана успело да посети проф. др Ханса Кирстеда са Универзитета Ирвин, најпознатије установе за лечење инвалидитета у САД.

Коментар:

Типичан пример начина на који се у нашим медијима пише о особама са инвалидитетом. Иако можда просечном читаоцу не звучи дискриминаторно, овај текст је препун дискриминаторних ставова који нису отворено написани (а можда ни освешћени). Дакле, није коректно користити израз „инвалид“, јер се на тај начин цела особа посматра кроз инвалидитет, а занемарују се све друге особине конкретне особе. Родно сензитиван језик се још увек не примењује доследно у Србији, али је у наслову написано да је она „Нишлијка“, али је израз „инвалид“ остао у мушком роду, чак и када је тема о којој се пише – рађање детета. Надаље, посредно се доводи у питање способност жена са инвалидитетом да буду мајке, а такође се, кроз ишчуђавање и неверицу да је „тежак инвалид“ постала мајка, као и кроз неверицу да је „успела“ да скочи падобраном, доводи у питање способност особа са инвалидитетом за „нормалан“ живот. Уобичајено је да се оваквим текстовима код читалаца изазива емпатија, али је још уобичајеније да то пређе у патетику, иако особама са инвалидитетом не треба ни патетика ни сажаљење, већ само остваривање права на једнаким основама са другима. Поставља се питање шта је циљ овог текста – жена из Ниша је родила дете, то је срећан и уобичајен догађај, али свакако није уобичајено да медији такве догађаје преносе.

НАСЛОВ

НОВИНАРКА БАЛКАН РАДИЈА РАДИ ИАКО ЈЕ СЛЕПА

Знање и воља слепе новинарке Балкан радија јачи од света таме. Упркос недостатку вида, добар новинар, а намерава да упише и постдипломске студије. Ова интелигентна и амбициозна девојка слепа је од детињства. Препреке за њу нису постојале. Успела је чак да дипломира право на бањалучком Правном факултету!

Посвећеност науци, књижи и уметности, упркос недостатку вида, омогућила је Вери брзо напредовање у новинарско-водителјској каријери. - Кад дођу у контакт са слепима, људи не знају како да се понашају. Њихова збуњеност и неразумевање често воде и до предрасуда, посебно код послодаваца. Ми само желимо једнаку шансу како бисмо показали шта све знамо и умемо да радимо - прича Вера. Свако има право на живот достојан човека - каже Вера.

Коментар:

Иако је текст писан са намером да буде афирмативан, ово је још један од типичних примера дискриминације особа са инвалидитетом. Већ сам наслов указује на став аутора да је изненађујуће што особа са оштећењем вида ради, а податак о томе да је „успела“ да заврши факултет праћен је узвичником. Такође, овај текст је добар показатељ да није неопходна намера да некога дискриминишемо, већ се то често дешава ненамерно, понекад и у најбољој намери. Порука коју шаље читаоцима је да особе са инвалидитетом не раде и не завршавају школу, односно, да је за чуђење и дивљење када се то понекад догоди. Верине речи које су цитиране на крају шаљу јасну поруку – живот достојан човека, једнаке шансе, збуњеност и неразумевање, предрасуде.

ИЗВОР

Новости

<http://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:374484-Novinarka-Balkan-radija-radi-iako-je-slepa>

ДАТУМ

8. 4. 2012. године

НАСЛОВ

ЈОВИЦА ТАМУ

ИСПУНИО ОПТИМИЗМОМ

Мада слеп од најранијег детињства, Јовица Радановић не посустаје. Наставио је храбро тамо где би многи најрадије стали и предали се.

Јовица Радановић који, мада слеп од раног детињства, није поклекнуо него је наставио да живи и ради пуном паром, вођен унутрашњом светлошћу и оптимизмом. Са великом лакоћом и брзином прелеће рукама по тастатури компјутера, упоредо вешто рукујући и другим техничким уређајима.

Тренутно ради на припремању пројекта отварања аудио-брај Интернет клуба, који би повезивао одељења читаоца слепих и слабовидних из свих већих библиотечких центра РС, па је данима посвећен том задатку.

Коментар:

Сличан текст као и претходни, па је и коментар сличан. Кроз приказивање догађаја из свакодневног живота особа са инвалидитетом и представљање уобичајених животних активности као невероватних успеха, заправо се доприноси одржавању стереотипа који, како смо видели, доводе до дискриминације. Порука која се шаље читаоцима је да се од особа са инвалидитетом не очекује да буду активни чланови друштва, ни у једном његовом сегменту.

ИЗБОР

Вечерње новости

<http://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:344733-RS-Jovica-tamu-ispunio-optimizmom>

ДАТУМ

11. 9. 2011. године

НАСЛОВ АТЛЕТИЧАР СА „РАЗЛИЧИТИМ“ ПАТИКАМА

ЈУНАК ДАНА - Оскар Писторијус

За јужноафричког представника у трци на 400 метара, Оскара Писторијуса, не може се рећи да је „само“ јунак дана. Овај атлетичар је јунак спорта, Олимпијских игара, а пре свега свих особа са инвалидитетом којима је доказао да ништа није немогуће и да препреке и изговори не постоје [...]

Коментар:

Позитиван пример како је спортска редакција обрадила причу о спортистима са инвалидитетом. Добро одабран наслов, уз фотографију која је од суштинске важности за схватање успеха овог тркача.

ИЗВОР

Данас

http://www.danas.rs/danasrs/sport/london_2012/atleticar_sa_quotrazlicitimquot_patikama.1096.html?news_id=245387

ДАТУМ

6. 8. 2012. године

НАСЛОВ

ОБИЧНЕ БЕЛЕШКЕ НЕОБИЧНЕ ЛАРЕ

Коментар:

Прилично коректно написан текст, недискриминаторан и афирмативан, уједно и довољно информативан, имајући у виду да много грађана не зна животне приче особа са Дауновим синдромом.

ИЗВОР

Гразиа

http://www.danas.rs/danasrs/sport/london_2012/atleticar_sa_quotrazlicitimquot_patikama.1096.html?news_id=245387

ДАТУМ

Април 2012. године

ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА

Сензибилисање медија за праћење и извештавање о случајевима дискриминације носилаца ХИВ или вируса хепатитиса, као и особа које живе са сидом, нарочито је важно јер становништво Србије испољава висок степен нетолеранције према овим особама, што је између осталог, последица недовољног знања о овим болестима и начину преношења. Према резултатима истраживања Института за јавно здравље „Др Милан Јовановић-Батут“, чак 89% грађана никада не би пристало на заједнички живот са особом која је оболела, а сваки трећи сматра да заражена особа треба да добије отказ, иако свој посао обавља професионално.

Иако истраживање „Медији и дискриминација“ показује да већина новинара сматра да у њиховом медију треба обрађивати теме у вези са особама које живе са ХИВ/АИДС и да постоји и интересовање и разумевање тих тема, оне се углавном обрађују око 1. децембра, када се обележава светски дан борбе против АИДС-а. Стога је 64,5 % анкетираних одговорило да сматра да се у њиховом медију недовољно прате ове теме.

НАСЛОВ

СИНДИКАТИ: ПОЛИЦАЈЦЕ ГРЕБУ, УЈЕДАЈУ, БОДУ

ИЗБОР

Вечерње новости

<http://www.novosti.rs/vesti/beograd.74.html%3A395948-Sindikati-Policajce-grebu-ujedaju-bodu>

ДАТУМ

6. 9. 2012. године

Учестали напади наркомана на органе реда у главном граду. И полицијски синдикати упозоравају да су њихове колеге све чешће у опасности од напада заражених особа. Поводом напада наркоманке за коју се сумња да је заражена хепатитисом Ц и вирусом ХИВ на Н.С. полицајца из станице Стари град, у четвртак су се огласили полицијски синдикати. У ПСС објашњавају да је патрола, у којој је био и полицајац Н.С. у среду рано ујутро позвана у један локал у центру Београда, због ремећења јавног реда и мира. Када је Н.С. затражио на увид личну карту, она га је напала и „крвавим рукама, највероватније од раније разбијених чаша и флаша, огребала по врату“.

Приликом претреса ташне пронађена је већа количина лекова, између осталог и лекови који су замена за наркотику, као и за лечење најтежих болести.

- Нападнутом полицајцу је указана помоћ у Клиници за инфективне болести, где је и тестиран на ХИВ - каже Вељко Мијаиловић, председник ПСС.

- Човек се боји за свој живот, а најстрашније је то што наредних шест месеци неће смети да загрли своју децу у страху да их не зарази.

И у Независном синдикату упозоравају: - За само недељу дана, ово је већ други случај да је наркоман насрнуо и повредио полицајца, а пре неколико дана, на стадиону ОФК Београд и један навијач је потегнуо нож на колегу - каже Момчило Видојевић, председник НПСС.

ДРУГИ ИНЦИДЕНТ: Пре недељу дана, у вождовачкој полицијској станици, један наркоман, за којег је потврђено да је позитиван на хепатитис и ХИВ, замолио је да оде до тоалета, затим је разбио лавабо и исекао вене, а онда полицајца ујео за руку и попрскао својом крвљу.

Коментар:

Текст је отворено дискриминаторан према особама које живе са ХИВ вирусом или хепатитисом, негативно је конотиран и указује на став да су у питању особе на маргинама друштва, па и „мање вредне“. „Наркомани“, затим и „наркомани жаражени вирусом ХИВ или хепатитисом“ изједначени су са „навијачима“, а онда су сви представљени као пошаст друштва (они који „гребу, уједају, боду“!) Овим тоном се читаоцима показује да је полиција угрожена и на мети учесталих напада, и поручује да смо сви у опасности док су „заражени“ на улицама.

НАСЛОВ

ДРАМА У ЕЛИТНОЈ ШКОЛИ У БЕОГРАДУ: ПАНИКА ПОСЛЕ САЗНАЊА ДА М. М. ОСИМ ТУБЕРКУЛОЗЕ ИМА И НЕИЗЛЕЧИВУ БОЛЕСТ

ИЗБОР

Press

http://www.pressonline.rs/sr/vesti/vesti_dana/story/228558/Omiljeni+u%C4%8Ditelj+krio+da+ima+sidu+.html

ДАТУМ

25. 6. 2012. године

Омиљени учитељ крио да има сиду: У Основној школи „Краљ Петар Први“ потпуна паника након што се сазнало да је учитељ који је туберкулозом инфицирао четрнаесторо деце већ две године зна да има вирус.

[...] Родитељи са којима је Press разговарао кажу да знају да се sida не преноси ваздухом и обичним додиром, међутим тврде да не могу да схвате да је учитељ толико дуго крио да је болестан, посебно зато што се ради о малој деци у нижим разредима основне школе. Наводе и да је М. М. пре неколико месеци водио децу на рекреативну наставу [...]

[...] Родитељи и ученици су га много волели и поштовали и зато су га они који живе близу њега чак и возили у школу и довозили кући. Родитељи једног детета возили су га на задњем седишту поред бебе, која сада већ пије лекове против туберкулозе, а и друго дете је инфицирано.

Пресс је позвао и учитеља М. М., који је и даље на лечењу на Клиници за инфективне болести. Он нам је потврдио да је заражен, али каже да никада никога није угрозио и да је строго водио рачуна [...]

[...] М. М. наводи да је пре две године отишао да се тестира на ХИВ зато што му је седиментација била повећана и да се отада добро осећао. Сада је смештен на инфективној клиници, због туберкулозе. -Консултовао сам се са лекарима да ли да престанем да радим, али су ми рекли да уз терапију могу да наставим. Нисам хтео никоме у колективу ни од родитеља да кажем за то јер нисам желео да стварам непотребну панику, да изазивам страх или стигматизацију код људи који не знају шта је то или су склони да осуђују. Нисам желео да причам о томе зато што ми је болно, а заиста није било начина да се деца заразе. Жао ми је што се поново диже паника у школи - каже учитељ. [...] Ако вам неко од запослених болестан долази на посао, па чак и да не ради са децом, треба га послати на лекарски преглед да добије уверење да је способан за рад. Сви се сећамо да га је директорка буквално угурала у аутобус за рекреативну наставу, у ком је одмах заспао, иако је видела да је заиста лоше - наводи један родитељ.

Професор др Ђорђе Јевтовић, начелник Центра за ХИВ на Институту за инфективне и тропске болести КЦ Србије, објашњава за Press да се ХИВ преноси путем незаштићених сексуалних односа или путем крви. -У обичним, социјалним контактима између ђака и професора тај вирус се не преноси, тако да нема никаквог разлога да родитељи додатно брину. Уколико се питају зашто њима то није речено, једноставно, нема разлога да знају зато што и људи који су ХИВ позитивни могу нормално да раде и не треба да буду изопштени из друштва - напомиње др Јевтовић.

Коментар:

Аналитички текст са проблематичним насловом, али је пример у којем су представљени ставови свих учесника - родитеља деце, учитеља и на крају и доктора који је указао да особе са ХИВ-ом могу да раде и да не смеју да буду изопштене из друштва. Такође је важно то што је учитељу дата прилика да исприча своје страхове, имајући у виду да су дискриминација, маргинализација и стигматизација особа које живе са ХИВ/АИДС у Србији, веома раширене.

НАСЛОВ

ШИРОМ СВЕТА ОБЕЛЕЖАВА СЕ МЕЂУНАРОДНИ ДАН БОРБЕ ПРОТИВ СИДЕ: ХИВ ПОЗИТИВНИ ТЕШКО ЖИВЕ У СРБИЈИ

Мислио сам да ХИВ може да се догоди само гејевима, неким другима људима. Ипак, живот ме је демантовао. Био сам на другој години факултета, у стабилној вези с девојком. Опустили смо се после годину и по дана забављања. Престали да користимо кондом. Али једног дана отеку су ми жлезде и, уместо моноклеозе, што је била прва претпоставка, рутинским тестовима на ХИВ вирус утврђено је да сам позитиван - прича Никола П. (26) из Београда.

Коментар:

Животна прича једног младића у пар реченица, одличан пример недискриминаторног писања.

ИЗВОР

Блиц

[http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/292950/
HIV-pozitivni-tesko-zive-u-Srbiji](http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/292950/HIV-pozitivni-tesko-zive-u-Srbiji)

ДАТУМ

1. 12. 2011. године

НАСЛОВ

СВАКИ ДРУГИ ХИВ ПОЗИТИВАН У СРБИЈИ НЕ ЗНА ДА ЈЕ ИНФИЦИРАН

ИЗБОР

Радио Слободна Европа

<http://www.slobodnaevropa.org/content/svaki-drugi-hiv-pozitivan-u-srbiji-ne-zna-da-je-inficiran/24619336.html>

ДАТУМ

19. 6. 2012. године

Почетком ове године у Србији је ХИВ-ом било заражено преко 1.600 особа, али и још толико оних који не знају да су ХИВ позитивни. У односу на европске земље, Србија је тако међу последњима по броју тестираних, а разлози за то су лоша процена ризика и страх у окружењу у којем још увек постоји висок степен дискриминације према особама које живе са ХИВ-ом.

Борис Ковачић, на челу удружења “Став плус” из Суботице данас ради на побољшању квалитета живота људи који живе са ХИВ-АИДС-ом. Томе је, међутим, претходио тежак и дуг пут. Са 34 године, са особом са којом је био у вези, отишао је да се тестира и сазнао да је резултат позитиван. Након тога, уследио је његов социјални суноврат.

„То сазнање ми је било фрапантно, нисам знао ни шта ћу, ни где ћу. У том моменту највећу подршку добио сам управо од те особе која је ишла са мном на тестирање и која је рекла – ту сам, уз тебе сам и идемо даље. У кући сам такође наишао на подршку, а дискриминацију сам доживео управо на радном месту, као здравствени радник, у здравственом систему. Сматрао сам да је моја морална обавеза да надређенима кажем свој ХИВ статус, након чега сам аутоматски измештен са радног места. Задња кап у чаши била је када је требало да идем у архиву болнице и када је службеница рекла да ће, ако ја тамо уђем, она дати отказ. Тада сам схватио да ту више немам шта да радим“, каже Ковачић. Две године након тога провео је у кући, осим најближег окружења, без ичије помоћи посветио се изучавању живота са ХИВ-ом. Захваљујући храбрости и знању, 2007. године добио је позив Института за јавно здравље Војводине да буде представник особа које живе са ХИВ-ом, након чега наставља различите ангажмане у подршци и помоћи људима који су се нашли у сличним ситуацијама.

„Тај мој активизам ме у ствари негде и држи. Уз, наравно, подршку коју имам од стране најближих и те особе која је остала са мном. Ми смо 21 годину заједно, та особа је и даље негативна. Једино што се у нашем односу променило јесте да користимо кондом при сексуалном односу. Све друго је исто“, наводи Ковачић.

Без обзира на то, наш саговорник један је од ретких који јавно говоре о свом животу са ХИВ-ом. Епидемиолошка слика Србије када је о овоме реч није позната. Податак о 1 600 заражених обухвата само оне који су имали храбрости да се тестирају или су пак због уласка у АИДС били приморани да се обрате за помоћ. Претпоставља се да је најмање још толико оних који не знају да су ХИВ позитивни. Тако је Србија земља

са готово најмањим бројем тестираних у Европи и, према последњем истраживању, броји само седам посто испитаника.

Акција на Дан борбе против сиде

„У Европи је сваки трећи позитиван који то не зна, док је у Србији то свака друга особа, што значи да је јаз између земаља у Европи и окружењу и нас између тридесет и педесет посто. То је нешто што у наредном периоду морамо да победимо“, рекла је помоћница министра здравља Марија Јевтић. У том циљу покренута је кампања под називом „*Не можеш да знаш док се не тестираш*“ чији је циљ да укаже на важност тестирања.

Највећи број заражених тестира се у узнатредовалом стадијуму инфекције, кад су умањене шансе за квалитетнији и дуг живот са ХИВ-ом и чиме се повећава ризик од преношења. „Циљ кампање је да се повећа свест целокупног становништва, а посебно популације на повећаном ризику од ХИВ инфекције, да су управо тестирање и добро саветовање најважније мере за читав даљи третман лечења, бољи квалитет живљења и наравно продужење живота“, каже директорка Института за јавно здравље Батут Тања Кнежевић.

Иако је на помоћи и едукацији учињено доста, ХИВ је у Србији још увек табу тема. Стах од дискриминације и излоације из породице и ширег окружења опредељују многе на став да ће им сазнање да су инфицирани донети само проблеме у животу, не размишљајући о томе да тиме угрожавају и себе и друге. Због тога се на разбијању оваквих предрасуда мора радити континуирано. „Србија је још увек земља у којој је све што је различито неприхваћено. И ово је једна различитост и не могу рећи да су сви прихваћени. Ја имам ту срећу да имам другачију животну причу, и заста имам добро окружење и добру подршку која је најбитнија за људе који живе са ХИВ-ом. Непоходна је широка подршка друштва. А данас имамо ситуацију да у Србији само троје људи јавно говори да живи са ХИВ-ом“, подвлачи Борис Ковачић из удружења Став плус.

Истовремено, само током протекле године откривено је 127 инфицираних. Тестирање је доступно, анонимно и бесплатно у свим регионалним институтима и заводима за јавно здравље, те различитим удружењима.

Коментар:

Пример доброг, аналитичног, непристрасно написаног текста у којем се кроз личну исповест и изјаве стручних саговорника осликава проблем и дискриминација са којим се ХИВ позитивне особе свакодневно суочавају. Прво, новинар има довољно знања о теми коју обрађује и не прави уобичајене грешке мешајући носиоце вируса и оболеле. Изабрао је адекватне саговорнике о теми коју обрађује, сагледавајући проблем из различитих углова. Извлачећи у први план интимну исповест ХИВ позитивне особе целу причу је изместио из „зоне статистике и администрације“ на језик који сваки читалац/слушалац/гледалац може да препозна и разуме. Посредна порука је „то су људи који живе поред нас и са нама – неопходна им је подршка“, уз наравно, навођење основних званичних података о броју тестираних, инфицираних итд.

ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ ПОЛА

Дискриминација на основу пола један је од најраширенијих видова дискриминације у Србији, упркос томе што је равноправност полова зајемчена Уставом и што је прописана дужност државе да води политику једнаких могућности. Дискриминација на основу пола најчешће се испољава према женама, а њени кључни узроци су чврсто укореењени, традиционални, патријархални стереотипи о родним улогама жена и мушкараца у породици и широј заједници. Расположиви подаци, с обзиром да не постоји родно осетљива статистика у свим областима, потврђују да су жене у неповољнијем положају у односу на мушкарце у свим областима друштвеног живота и да су негативне последице дискриминације видљиве и у јавној и у приватној сфери. Посебно су угрожене жене из вишеструко дискриминисаних група, Ромкиње, жене са инвалидитетом, самохране мајке, потом треба истаћи да је број жена на местима одлучивања и даље веома мали, као и да је веома распрострањена дискриминација жена у области рада и запошљавања.

Слика жена у медијима још увек је стереотипна и дискриминаторна. Извештавање је често сексистичко и омаловажавајуће по жене.

НАСЛОВ

ЖЕНЕ ФРАНЦУСКОГ ПРЕДСЕДНИКА: ОЛАНД САСТАВИО ВЛАДУ ЛЕПОТИЦА

Први човек Француске у свом кабинету има чак 17 елегантних министарки, које могу да се пореде с политичаркама из Берлусконијевог кабинета.

Франсоа Оланд блажен међу женама
Гламур као на модној писти. Новоизабрани француски председник Франсоа Оланд представио је свој нови кабинет, у којем је чак 17 дама [...]

Кад су се све даме окупиле испред зграде владе Француске, у којој је требало да се одржи њихов први састанак, својим изгледом задивиле су целу француску јавност. Појавиле су се у елегантним костимима и као на модној писти дошетале до улаза зграде. То је први пут да се у влади Француске нашао исти број жена министара као и мушкараца, што је Оланд и обећао у својој кампањи. Тако је филмска редитељка Јамина Бенгиги, која је у новом саставу владе млађа министарка за дијаспору, дошла у ципелама с потпетицама од 15 центиметара, а њена колегиница Орелије Филипети, нова министарка културе, само у неколико центиметара нижим штиклама.

Коментар:

Овај текст је пример омаловажавања и понижавајућег поступања према женама, односно, пример дискриминације на основу пола. Министарке у влади Француске приказане су кроз подробну анализу њихових женских атрибута и гардеробе, али не и професионалних компетенција. Акцентовано је све оно што је апсолутно ирелевантно за професионалне позиције на којима се налазе. Њихова стручност, која их је и кандидовала за места у влади, није ни поменута у овом тексту.

ИЗВОР

Куир

<http://www.kurir-info.rs/>

oland-sastavio-vladu-lepotica-clanak-233634

ДАТУМ

19. 5. 2012. године

НАСЛОВ ПАНДА МЕЂУ „ЖЕНАМА ГОДИНЕ“?

Британски јавни сервис Би-Би-Си у своју листу „Жене године“, уз Пипу Мидлтон, Адел, председницу Дилме Русеф, уврстио и једну женку панде. Сервис је због необичног потеза критикован од стране јавности.

Оштре критике јавности упућене су британском јавном сервису Би-Би-Сију (BBC), пошто је у листу „Жене године“ уврстио и Свити (оригинално Тиан Тиан), женку панде.

Наиме, сваке године пред новогодишње празнике, Би-Би-Си формира листу од 12 жена, по једну за сваки месец, које су у одређеном тренутку биле повод за незаборавне наслове. Међутим, ове године су изазвали негативне реакције тиме што су за месец децембар одабрали животињу. Посланица Стела Криси из Лабуристичке странке се у медијима огласила изјавом: „Без увреде, Свити је сигурно дивна панда, савршен примерак, итд, али титула гласи 'Жене године', а не женке“.

Коментар:

Вест говори о атипичној активности једне новинске куће, иначе једне од водећих светских мрежа, чија је новинарска школа једна од најцењенијих у свету. Пример дискриминације која је свакодневно заступљена у медијима, овог пута је изазвала оштре реакције јавности. Још увек је табу, чак и у развијеним системима, да жене буду водеће, најуспешније и моћне.

ИЗБОР

РТС

<http://www.rts.rs/page/magazine/sr/story/511/Zanimljivosti/1017564/Panda+me%C4%91u+%E2%80%9E%E5%BDenama+godine%E2%80%9C3F.html>

ДАТУМ

29. 12. 2011. године

НАСЛОВ

СНЕЖО, ИМАШ

НАЈБОЉИ БАТАК!

Као Шерон Стоун! Холивудску глумицу и српску министарку спорту Снежану Самарџић-Марковић (44) спајају бар три ствари: обе су плавуше, рођене су истог дана - 10. марта и воле да носе секси чарапе!

Стоунова је захваљујући дугим ногама и сцени из филма „Ниске страсти“ стекла светску славу. Како је кренула Марковићева, и њој се смеши већа популарност код мушких гласача. Изазовно прекрштене ноге без грама целулита испод ултракратке хаљине и црна чипка на чарапама остављају одличан утисак. Само да није офуцаних и излизаних ђонова на министаркиним ципелицама... Шта Марковићева каже на ово, нисмо сазнали, јер се није јављала.

Коментар:

Дискриминаторски текст о политичаркама у Србији. О дискриминацији жена и њиховом третирању у нашим медијима коментар је дала и Наташа Мићић, која је 2002 године, реагујући на фотографију на којој је приказана како излази из аутомобила, рекла : „Разочарана сам што су чак и озбиљни листови ових дана објавили моје фотографије које показују недостатак свести о учешћу жена у политици“ Недостатак санкције када су овакви текстови у питању, шаљу јасну поруку да се са таквим писањем може наставити. Некад је увиђено у шаливе форме, а некада врло јасно и недвосмислено омаловажавање и вређање жена. Новинар прави директну паралелу између две особе различитих професија, успут вређајући глумицу, која је „захваљујући дугим ногама...“ стекла светску славу, с једне стране и предвиђа подједнако велики успех наше политичарке, посебно код „мушких гласача“, алудирајући да ће њен успех у професији којом се бави бити управо последица њеног изгледа.

ИЗВОР

Куир-инфо

<http://www.kurir-info.rs/>

snezo-imas-najbolji-batak-clanak-61202

ДАТУМ

29. 12. 2011. године

ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ СТАРОСНОГ ДОБА

Дискриминација на основу старосног доба се најчешће испољава према старијим грађанима, а најизраженија је у областима запошљавања и здравствене заштите, као и у коришћењу појединих услуга.

НАСЛОВ

НЕ ДОЗВОЉАВА ДА ЈЕ СТАРОСТ УСПОРИ ОПАКА БАКА: КРАЉИЦА ЕЛИЗАБЕТА ЛОВИ ТЕТРЕБЕ И ВОЗИ „РЕНЦ РОВЕР“

Иако је загазила дубоко у девету деценију живота, краљица Елизабета је и даље веома добар возач. Фотографи су је снимили за воланом „ренц ровера“ док се враћала из лова на тетребе, а на глави је имала капуљачу.

За разлику од свог унука, принца Харија, који се недавно нашао у средишту скандала због разголићивања, краљица Елизабета (86) носи чак и више одеће него што би требало. Она је усликана по врелом летњем дану како носи капуљачу, вероватно због тога што јој је коса била мокра. Краљица је возила “ренц ровер” у повратку са породичног имања у Балморалу, где је ловила тетребе, преноси “Е! Онлајн”.

Коментар:

Ни енглеска краљица није поштеђена дискриминаторних коментара на рачун својих година. Аутор је назива „опаком баком“ и прави алузију да, због старости, у колима носи капуљачу иако је врео летњи дан. И коначно, констатација да „иако је загазила у девету деценију добар је возач“, одраз је стереотипа да од старијих особа не треба више ништа да очекујемо, па ни да добро возе.

ИЗВОР

Блиц

<http://www.blic.rs/Zabava/Vesti/340138/>

Опака-baka-Kraljica-Elizabeth-lovi-tetrebe-i-vozi-rendz-rover

ДАТУМ

29. 8. 2012. године

НАСЛОВ

ПЕНЗИОНЕРИ НЕСТРПЉИВИ ЗА ПОВЛАСТИЦЕ

ИЗВОР

Глас јавности

<http://www.glas-javnosti.rs/clanak/beograd/glas-javnosti-03-02-2010/penzioneri-nestrpljivi-za-povlastice>

ДАТУМ

3. 2. 2010. године

Пред шалтерима ГСП-а протеклих дана су редови суграђана старијих од 65 година који чекају на бесплатну повластицу, иако се и сада могу возити уз личну карту! Београдски пензионери похрлили су у Градско саобраћајно предузеће како би прибавили легитимације које им омогуће бесплатан превоз у возилима овог предузећа.

Ипак, надлежни апелују на старије да нема потребе за журбом и да не праве гужве. Наиме, рок за пријаву и добијање бесплатних легитимација траје два месеца! Они, у међувремену, и без легитимације могу да остваре своје право показујући контролорима своју личну карту.

На шалтеру ГСП у Улици кнегиње Љубице редови од раног јутра. И поред тога што је радно време почело од 7 сати, ред је већ увелико био направљен.

- Ево дошла сам у пола седам, а већ је било људи. Знате, рекли су да може и са личном картом, али што је сигурно - сигурно је. Дошла сам чак са Видиковца и мало сам се плашила да се не оклизнем на неки лед, али хвала богу све је добро прошло. Ишло је брзо, не мора баш много да се чека - каже пензионерка Дубравка Мишчевић.

Тихомир Стијовић, пензионер са Бановог брда, каже да у почетку није веровао да ће добити бесплатан превоз, али је добро да град мисли на своје најстарије суграђане.

- Када одете у пензију, као да сте за старо гвозђе. Уђете у превоз, омладина вам добацује где сам пошао тако рано. Цео живот се будим у шест сати ујутру, шта сад - ако смо у пензији, не смемо из куће да излазимо? Па ми смо, бре, градили ову земљу - каже Стијовић.

Будимирка Витковац, из Новог Београда, каже да је у пензији већ 12 година и нема лошу пензију, али је одлука о бесплатним маркицама добра због оних који немају никог свог и једва састављају крај с крајем.

- Свакодневно се возим градским превозом јер идем код ћерке да чувам унучиће, па сам поранила. Драго ми је да су градска управа и градоначелник Драган Ђилас донели овакву одлуку. Имам комшиницу која живи са једва 16.000 месечно, а нема ко да јој помогне. Ово ће јој стварно значити. А има их пуно таквих - испричала је Будимирка.

Коментар:

Пример дискриминаторних ставова, који се огледа у свеprisутном стереотипу да су старији људи досадни, напорни, да сметају и слично. Тако је већ у наслову наведено да су „пензионери нестрпљиви“, а потом и „да су похрлили у ГСП, иако се могу возити уз личну карту“. Кроз полушалив и полуироничан тон, аутор нас обавештава да „најстарији суграђани праве редове на шалтерима пре 7 сати, иако дељење бесплатних повластица траје 2 месеца!“. А повод за ову вест свакако није питање броја пензионера у реду за повластицу, нити њихово „рано устајање“, већ веома ниска примања која су навела градске власти да донесу одлуку о бесплатном превозу за ову угрожену групу грађана.

ОПШТЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА НЕДИСКРИМИНАТИВНО МЕДИЈСКО ИЗВЕШТАВАЊЕ

Приче које представљају вест свуда су око нас. Новинари нас извештавају о догађајима, узимајући у обзир многобројне факторе који утичу на њихов рад и имајући у виду да вест коју пласирају мора да задовољи одређене стандарде. Свесни тога да утиче на све нивое и области живота, дискриминација је и део догађаја о којима нас медији извештавају, али и део начина на који медији презентују вести. Управо због тога што се у медијско деловање мора укључити важност равноправности и борбе против дискриминације, у овом приручнику подсетили смо на нека правила струке и издвојили добре и лоше примере, са аспекта забране дискриминације.

Без намере да улазимо у сферу ограничавања медијских слобода, као и са намером да апострофирамо важност слободе говора, на основу неких уочених грешака желимо да дамо допринос бољој новинарској пракси. Сузбијање дискриминације кроз медијско деловање резултат је деловања не само медија, већ и свих нас који својим професионалним и личним радом тежимо остваривању равноправности у друштву и искорењивању дискриминације.

Шта треба знати и на шта треба обратити пажњу:

1. Дискриминација је забрањена

Антидискриминациони закони постоје у Србији, прилично су модерни и напредни, а обезбеђени су и механизми њихове примене. Забрана дискриминације се односи на све нас, укључујући и медије и сви имамо обавезу да се поштујемо ову забрану. Веома је важно да медији не шире стереотипе и не објављују дискриминаторне ставове, имајући у виду велики значај који имају у формирању ставова јавности. На то се мора обратити посебна пажња.

2. Свако може бити потенцијални дискриминатор и свако може бити потенцијална жртва дискриминације

Дискриминација је проблем свих нас, целог нашег друштва. Дешава се свима, односно, може да се деси свакоме од нас, ма колико се чинило да је то проблем неких „других“ људи. Сензибилисаност представника медија о дискриминацији мора бити таква да се дискриминаторно понашање уочава, као и да се заузима критички став. С друге стране, потребно је обратити пажњу на начин писања/извештавања, без обзира на чињеницу да сензационализам привлачи публику.

3. Борба против стереотипа и предрасуда

Анализа текстова је показала да су предрасуде и стереотипи врло заступљени у медијима. С друге стране, улога медија у борби против одржавања и даљег ширења стереотипа и предрасуда је круцијална. Зато је важно да новинари имају свест о забрањености дискриминације и последицама које дискриминаторни ставови могу да изазову. Креирање јавног мишљења је, услед распрострањености и заступљености разних медија, заправо, у њиховим рукама.

4. Поштовање правила струке

Иако то сваки представник медија зна, важно је поновити да медији треба да поштују правила своје професије. Треба да буду неутрални и фер, да проверавају тачност чињеница о којима пишу, да пружају потпуне информације, да поштују права других. Увек је корисно представити ставове свих (заинтересованих) страна, а код тема које су повезане са дискриминацијом, о којој се много пише а недовољно зна, важно је грађанима појаснити одређене појаве, разлоге због којих су неке групе у лошијем положају и слично.

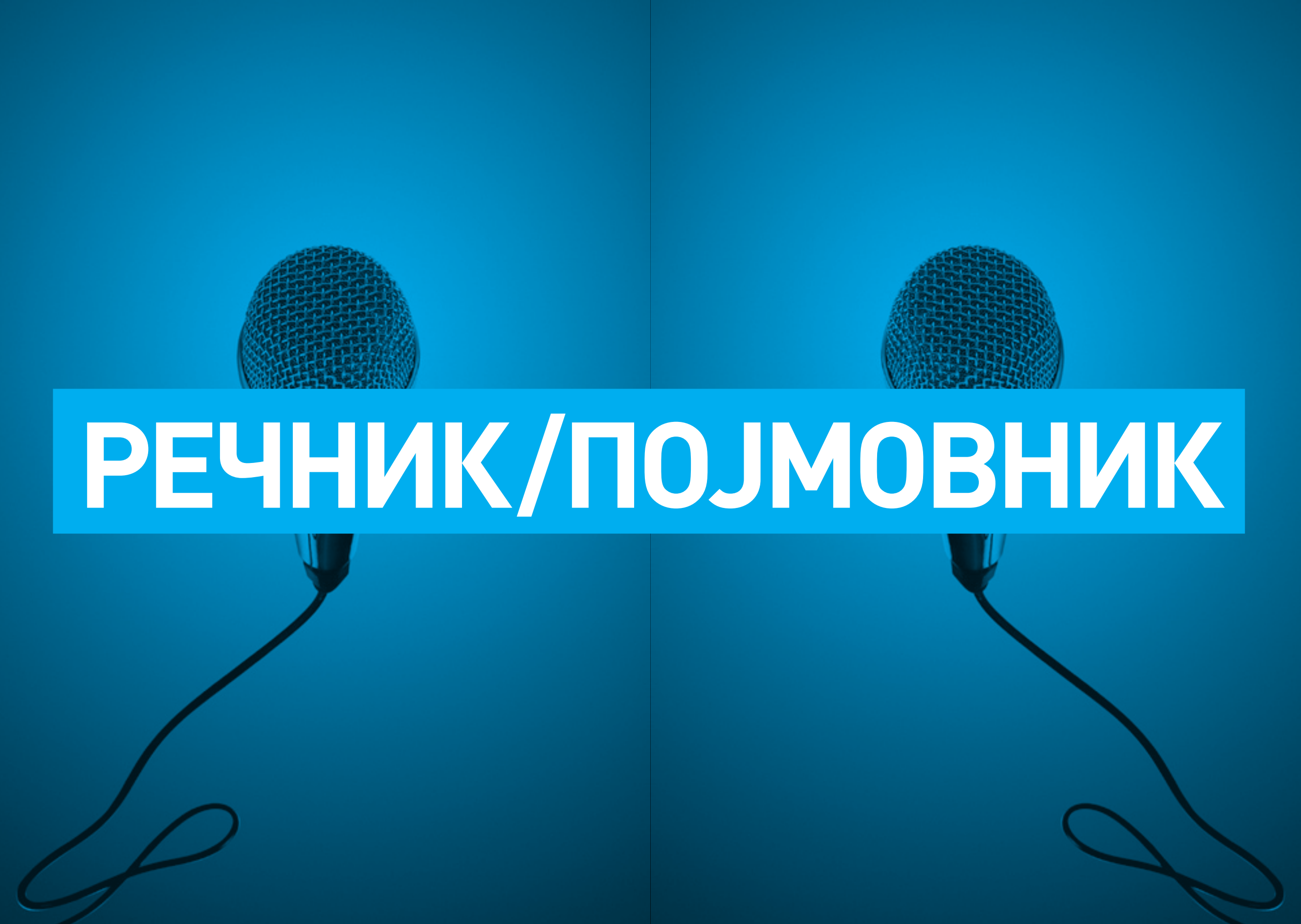
5. Изградња бољег и праведнијег друштва

Медији треба да буду свесни своје улоге у изградњи бољег и праведнијег друштва, друштва заснованог на принципима поштовања људских права, равноправности и недискриминације. Можда је ово велико бреме, али свакако неће изостати успех. Развој сваког друштва прате промене, оне су понекад мале и не приметне, а понекад велике, када се мењају односи моћи и ставови према одређеним друштвеним феноменима. Медији могу бити и узрок и последица догађаја, могу мењати ток догађаја, баш као што их могу и стварати. Управо зато, свест о постојању и поштовању људских права и борба против дискриминације могу донети само корист новинарима, имаће „добре приче“, вредне преношења и препричавања, а утицај на публику биће вишеструк. А све то доприноси грађењу квалитетнијег друштва, друштва у којем се поштују и негују различитости.

„Није наш циљ да постанемо као други, потребно је да се међусобно разликујемо, да научимо да видимо другачије људе од себе и да их поштујемо због тога што су.“
Херман Хесе

ПИТАЊА ЗА РАЗМИШЉАЊЕ:

1. Сматрате ли да сте свесни сопствених предрасуда и стереотипа?
2. Проверявате ли да ли Ваши прилози садрже стереотипе и предрасуде?
3. Настојите ли да „раскринкате“ стереотипе?
4. Да ли можете да избегнете „скривене поруке“?
5. Да ли сте свесни својих личних ставова и предубеђења када бирате тему и своје саговорнике?
6. Да ли су у Вашој редакцији запослене особе из мањинских група?
7. Сматрате ли да сте свесни какав утицај Ваши прилози имају не само на читаоце/гледаоце, већ и на животе људи о којима пишете/говорите?
8. Шта чините да се уверите да Ваши саговорници и очевици које интервјуишете представљају „репрезентативни узорак“ своје заједнице?
9. Да ли увек проверавате чињенице и бројке које износите?
10. Да ли се довољно трудите да пронађете нове изворе и да се са сумњом односите према доминирајућим ставовима и парадигмама?
11. Да ли у одражавању друштвене разноликости имате у виду само број припадника/припадница мањинских група који се појављују у медију или водите рачуна о томе како их у прилозима представљате?
12. Да ли становништво пропорционално представљате само с аспекта чињеница или настојите да представите његову разноликост?
13. Да ли размишљате којим поводима приказујете, описујете и представљате људе из мањинских друштвених група?
14. Покушавате ли да пронађете и представите мишљења и говорнике из мањинских друштвених група?
15. Да ли настојите да представите различита мишљења када бирате саговорнике из мањинских друштвених група?
16. Да ли у својим прилозима помињете етничко порекло особе и када оно није релеватно за суштину приче?
17. Да ли људе које интервјуишете бирате због њихове повезаности са причом или зато што ће привући пажњу аудиторијума?
18. Да ли сте свесни моћи које имају одређене речи и изрази?
19. Проверявате ли да ли правилно користите термине и појмове?

The image features a symmetrical composition with two identical microphones positioned on the left and right sides. Each microphone has a silver, spherical mesh grille and a black cable that loops at the bottom. The background is a solid blue color, divided by a thin vertical line in the center. A bright blue horizontal banner spans the width of the image, containing the text 'РЕЧНИК/ПОЈМОВНИК' in white, bold, uppercase letters.

РЕЧНИК/ПОЈМОВНИК

У одговарајућим деловима овог приручника објашњено је шта је дискриминација, који су облици дискриминације, шта је узрокује и какве су јој последице. Са дискриминацијом су повезани многи појмови (расизам, сексизам, хомофобија), који су ушли у наш свакодневни говор и често се користе и у медијима. Међутим, многима није сасвим јасно шта ови појмови тачно значе, па ћемо укратко објаснити оне изразе који су важни за разумевање и препознавање дискриминације.

СЕКСИЗАМ:

Потиче од енглеске речи *sex*, која значи *пол*. У питању је веровање да је један од полова мање способан и мање вредан у односу на други. Овај појам обухвата и мржњу према одређеном полу (*мизогинија* – мржња према женама и *мизандрџија* – мржња према мушкарцима). Из сексизма произлази полна дискриминација.

РАСИЗАМ:

Веровање да постоје урођене и карактеристичне разлике међу расама, при чему се сматра да је једна раса важнија и боља од друге, тј. да је супериорнија над осталим расама. Прављење разлике међу људима према њиховој раси назива се расна дискриминација.

ЕЈЦИЗАМ:

Потиче од енглеске речи *age*, која означава *животно доба*. Означава ниподаштавајући став према особама старијег животног доба и веома је распрострањен облик дискриминације у савременом свету. Из ејцизма произлази старосна дискриминација.

ХОМОФОБИЈА:

Страх и/или мржња према особама другачије сексуалне оријентације од хетеросексуалне. Садржи у себи веровање да су лезбејке, хомосексуалци и бисексуалци грешни, неморални, болесни, инфериорни у односу на хетеросексуалце.

ХЕТЕРОСЕКСИЗАМ:

Веровање да је хетеросексуалност једини нормалан облик људске сексуалности.

СЕСКУАЛНА ОРИЈЕНТАЦИЈА:

Означава сталну физичку, емоционалну и сексуалну привлачност према лицима одређеног пола. Према сексуалној оријентацији, постоје особе које привлачи супротни пол (хетеросексуалне особе), особе које привлачи исти пол (лезбејке и гејеви), као и особе које привлаче оба пола (бисексуалне особе).

ЛГБТТИАQ:

Скраћеница која означава Л – лезбејке, Г – гејеве, Б – бисексуалне особе, Т – трансполне особе, Т – трансродне особе, И – интерсексуалне (интерполне) особе, А – асексуалне и Q – квир (queer) особе. Ово је пуна скраћеница, али се код нас уобичајено користи скраћена варијанта – ЛГБТ. Лезбејке су жене које емотивно и физички привлаче искључиво жене, док су гејеви мушкарци које привлаче мушкарци. Бисексуалне особе емотивно и физички привлаче особе истог и другог пола. Трансполна особа је особа која има жељу и намеру да промени пол, а трансродна је она особа чији родни идентитет или родно изражавање није у складу са традиционалним родним улогама. Интерсексуална (интерполна) особе су особе које имају полне и репродуктивне органе који нису дефинисани као изричито мушки или женски. Асексуалне особе су оне особе које сексуално не привлачи ни један пол. Квир је израз који је раније коришћен као погрдан израз за нехетеросексуалне особе, али овај израз је данас прихваћен од стране ЛГБТТИАQ заједнице и означава различитост сексуалних оријентација и родних идентитета

ПОЛ:

Представља биолошку одредницу, односи се на биолошке карактеристике људских бића. Мушка и женска тела се разликују и имају различите репродуктивне улоге. Биолошка разлика између мушких и женских особа постоји у свим временима и у свим друштвима, ове разлике су углавном универзалне, очигледне и, по правилу, непроменљиве.

РОД:

Означава друштвене успостављене улоге, понашања и одговорности које се приписују мушкарцима и женама у одређеном друштву. Различита друштва у различитим временима намећу и очекују одређена понашања од мушкараца и жена, а на то утичу многе друштвене, верске, политичке, економске и друге околности, обичаји, традиција, морална схватања и друго. Ставови и понашања које једно друштво прописује женском или мушком роду научени су и временом се мењају. Ово се одражава и кроз језик који свакодневно користимо:

- » Потребно је користити родно диференциран (родно осетљив) језик, јер није прихватљиво је да жене буду језички невидљиве, односно, да се “подразумевају” кроз коришћење мушког граматичког рода, као “родно неутралног”;
- » Потребно је доследно користити женски граматички род за жене, што подразумева, између осталог, да се појмови који означавају називе положаја, професија, занимања, звања, титула, радних места жена, наводе (по правилу) увек у женском граматичком роду;
- » Неопходно је појам „госпођица“ елиминисати из службене употребе (ко-

муникација, дописи и слично), јер он означава брачни статус жене, који је ирелевантан за службену комуникацију;

- » Не треба користити „слабији пол“ или „лепши пол“ за жене, односно, „јачи пол“ за мушкарце.

КСЕНОФОБИЈА:

Појам који означава страх, неповерење и/или мржњу према странцима. Она се заснива на етничким и верским предрасудама, расизму, национализму и шовинизму.

ИСЛАМОФОБИЈА:

Појам који означава страх, неповерење, предрасуде и ирационалну нетрепелјивост и мржњу према муслиманима.

ЕЈБЛБОДИЗАМ:

Израз који је настао од енглеских речи *able body*, означава тело без икаквог инвалидитета. Овај појам се користи да значи веровање да је само тело без инвалидитета ‘исправно’ и ‘нормално’, а да је све друго одступање. На основу тог веровања се повлашћују особе које су телесно, интелектуално и ментално потпуно способне, односно, извор је дискриминације особа са инвалидитетом.

СЕГРЕГАЦИЈА: Израз означава одвајање групе људи које повезује исто лично својство (мањинска група) од доминантне друштвене групе, у појединим или свим сферама друштвеног живота.

МАРГИНАЛИЗАЦИЈА:

Означава искљученост особе или групе из друштва (‘особе на маргинама друштва’), што доводи до отежаног приступа добрима и услугама, као и до отежаног остваривања права.

ПОСЕБНЕ (АФИРМАТИВНЕ) МЕРЕ:

Појам обухвата разне законске и друге мере које се предузимају како би одређене друштвене групе, које се фактички налазе у подређеном положају, достигле стварну равноправност. У питању су мере привременог карактера које су усмерене на укидање неједнакости и убрзавање и постизање пуне равноправности у пракси. Посебне мере су неопходне неким друштвеним групама којима су права векови-ма ускраћивања (жене, особе са инвалидитетом, Роми), јер је њихов друштвени положај веома лош, а циљ им је исправљање дугогодишње системске дискриминације. Изричито је прописано да посебне мере не представљају дискриминацију.

МОБИНГ:

Израз настао од енглеске речи *mobbing* (од глагола *to mob*, који значи *напасти, насрнути*). Код нас се користи и израз *злостављање на раду*, а означава свако активно или пасивно понашање према запосленом или групи запослених код послодавца које се понавља, а чији је циљ или представља повреду достојанства, угледа, личног или професионалног интегритета, здравља, положаја запосленог и које изазива страх или ствара непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење, погоршава услове рада или доводи до тога да се запослени изолиује или наведе да на сопствену иницијативу раскине радни однос. Мобинг се веома често поистовећује са дискриминацијом, али је важно напоменути да мобинг може да представља и дискриминацију само у ситуацијама када је овакво понашање узроковано личним својством запосленог или групе запослених.

ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ:

Овај израз означава особе са урођеном или стеченом физичком, сензорном, интелектуалном или емоционалном тешкоћом које услед друштвених или других препрека немају могућности или имају ограничене могућности да се укључе у активности друштва на истом нивоу са другима, без обзира на то да ли могу да остварују поменуте активности уз употребу техничких помагала или служби подршке. У нашем друштву се често користи некоректна, увредљива и понижавајућа терминологија, када се прича и пише о особама са инвалидитетом:

» **Инвалиди:** овај израз је некоректан јер целу особу посматрамо из угла тешкоће/инвалидитета који има, а не као комплетно људско биће коме је инвалидитет само још једна од карактеристика. Сам израз „инвалид“ значи „слаб/невалидан“;

» **Здрави и болесни:** често за особе са инвалидитетом каже да су „болесни“ (за разлику од особа широке популације, које су „здраве“). Треба имати на уму да је инвалидитет стање, а не болест, као и да су особе са инвалидитетом болесне онда када имају грип, висок притисак и слично, односно, да сама чињеница да имају инвалидитет не значи да су болесне;

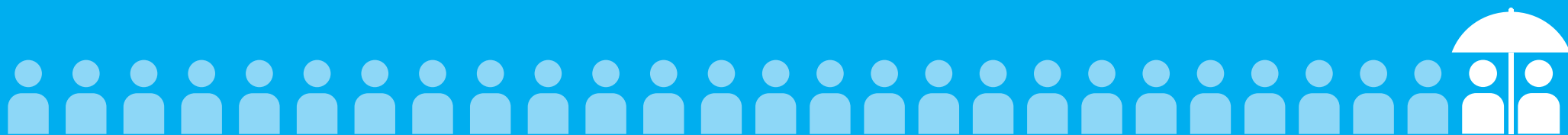
» **Особе са посебним потребама:** особе са инвалидитетом имају исте потребе као и већинска популација – да иду у школу, да читају, да користе градски превоз... Потребе су нам исте, само је начин задовољавања потреба различит;

» **Сметње у развоју:** овај израз се може употребљавати у случају деце (дете са сметњама у развоју), али не и за одрасле особе са инвалидитетом, имајући у виду да је њихов развој завршен;

» **Дијагнозе:** Не треба људе називати по дијагнозама које имају (нпр. церебралац, аутистичари, дауновци и сл.), осим када је то у функцији медицине и здравствене заштите. Такође, ови изрази су, током времена, у сленгу почели да се користе као увреде (слепац, ретард);

» **Кретање:** коректни термини су особа која користи колица/корисник колица/особа која се креће помоћу колица, а не „прикован/везан за колица“. Такође, није коректно користити израз „паркинг за инвалиде“, већ „паркинг за возила особа са инвалидитетом“.

ПОВЕРЕНИК ЗА
ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

ПОВЕРЛИК ЗА
ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ

ravnopravnost.gov.rs

Пројекат кофинансира Европска унија
This project is co-funded by the European Union